

MOZAIK

KNJIŽNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJA LOKA

Škofja Loka

dz 0

MOZAIK

2021

070.489(497.4železniki)

120210179,2

COBISS •

KNJIŽNICA ŠKOFJA LOKA

GLASILO SKUPINE DOMEL

Osrednja tema:

Naših 75 let

Predstavitev novega vodstva našega podjetja v Srbiji

Podelili smo priznanja najboljšim inovatorjem za leto 2020

Zaton dobe železarstva in rojstvo moderne industrije

april 2021 | letnik 41

2

27. aprila praznujemo 75. rojstni dan. Toliko let je že minilo, odkar so naši pogumni predhodniki začeli pisati zgodbo moderne industrije v Železnikih in Selški dolini. Ni bilo lahko, vendar so s pogumom, vztrajnostjo in vizijo uresničili svoje sanje ter sanje Železnikarjev za boljši kruh.

Romana Lotrič
Glavna urednica

Z inovativnostjo smo povezali tudi 75 -letnico Domela, ki je bila rdeča nit podelitve priznanj najboljšim inovatorjem za preteklo leto. Dogodek je zaradi epidemioloških razmer potekal na daljavo. Vsem nagrajencem čestitamo in jim želimo še veliko inovativnih idej. K sodelovanju smo povabili še živečega ustanovnega člana zadruga NIKO, g. Petra Polajnarja, ki se je kljub častitljivim letom prijazno odzval in nam zaželel uspešno delo tudi v prihodnje.

Predstavljamo novo vodstvo podjetja Domel motors Odžaci v Srbiji. O e-mobilnosti danes slišimo na vsakem koraku in temu trendu sledimo tudi v Domelu. V nadaljevanju pišemo o testiranih življenjske dobe motorjev, ki jih izvajamo v naših laboratorijih.

V okviru strateške aktivnosti Digitalizacija procesov skupine Domel poteka prehod na nov informacijski sistem SAP S/4HANA, s katerim bomo 1. 1. 2023 zamenjali obstoječi informacijski sistem. Nadaljujejo se tudi aktivnosti pri prenovi sistemizacije, kjer sodelujemo z družbo P&P InterSearch.

Stavbe v skupini Domel dobivajo vse lepšo podobo. V letošnjem letu nadaljujemo z vlaganji v stavbe in pripadajočo infrastrukturo.

Tudi tokrat predstavljamo sodelavce, ki so se nam pridružili.

Zanimanje za naše počitniške kapacitete je kljub razmeram zaradi covid-19 veliko.

Predlagamo idejo za nedeljski izlet. Pišemo o o čebelicah, ki praznujejo v maju, ter za konec še nekaj za naše možgane - reševanje kakure.

Želimo vam prijetno pomladno branje.

KAZALO

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
Predstavitve novega vodstva našega podjetja v Srbiji	6
Razvoj in industrializacija centralnega pogona za e-kolo	8
Testiranje življenjske dobe EC motorja 720	12
Projekt DGITS4	13
Prenova sistemizacije in plačnega sistema	15
Predvidene večje investicije v stavbe in infrastrukturo v letu 2021	16
Podelili smo priznanja najboljšim inovatorjem za leto 2020	19
Prejemnik zlatega priznanja za leto 2020: Anton Ozebek	24
Zaton dobe železarstva in rojstvo moderne industrije	25
Naših 75 let	28
Novozaposleni	34
Samopomoč našemu telesu	35
Čebelice, čebelice, ...	38
Prvi maj	39
Namig za vikend potep: Pusti grad	42
Počitniške kapacitete in obdobje Covida-19	43
Razvedrilo	45
Bilo je nekoč	47

Na naslovnici: Pomlad ... Foto: Barbara Debeljak

Matjaž Čemažar
Direktor - CEO

Spoštovane sodelavke, spoštovani sodelavci.

Letos obeležujemo 75. obletnico ustanovitve kovinarske zadruga NIKO, katere pravni naslednik smo. Izzivi, s katerimi se danes v času epidemije soočamo zaradi negotovosti na trgu in zaradi omejitvenih ukrepov, so neprimerljivo blažji kot izzivi naših predhodnikov, ki so v povojnem času ustanovljali zadruga.

Za pogumne odločitve, požrtvovalnost in veliko skrb za razvoj Železnikov smo izjemno hvaležni, saj je na teh temeljih zrasla moderna industrijska proizvodnja, ki nam omogoča, da smo prisotni na najbolj zahtevnih trgih in pri najuglednejših blagovnih znamkah.

Ker epidemija ne popušča, smo obletnico obeležili v digitalni obliki in združeno s podelitvijo Domelovih nagrad, ki jih že vrsto let podeljujemo najboljšim inovatorjem v podjetju, prav tako pa podelimo priznanje najboljši razvojni ekipi, najboljšemu mentorju, nagradimo inovatorja z največ vpisanih predlogov, prepoznamo najboljši napredek na področju zagotavljanja kakovosti in podelimo priznanje za uresničevanje Domelovih vrednot.

Zelo uspešno smo zaključili prvo četrletje poslovanja v letu 2021, saj smo realizirali preko 43 mio € prodaje, kar je 14 % več kot v enakem obdobju lanskega leta. Posebej uspešen je bil mesec marec, ko smo presegli rekordnih 15 mio € prodaje in pri tem tudi uspeli oblikovati odličen poslovni rezultat. K odličnemu rezultatu je bistveno pripomogla rekordna produktivnost, saj smo uspeli realizirati preko 76.000 norma ur, kar je 10 % več kot lani, ko smo prav tako dosegli odlične rezultate. Kljub epidemiji, ki še vedno hromi cel svet, je povpraševanje na trgu povečano in trenutne kapacitete komaj zadoščajo potrebam naših kupcev. Stanje na trgu se odraža tudi v podaljšanih rokih dobav in večkratnih dvigih cen surovin. Prav negotovost na nabavnih trgih nam v letošnjem letu povzroča največ skrbi, saj zagotavljanje nemotene oskrbe, kljub povečanim zalogam materialov, zahteva vedno večje napore. Dvige cen v največji možni meri poskušamo prenašati naprej po verigi v prodajne cene, vendar ni pričakovati, da bomo povsod uspešni, kar se nam bo poznalo v slabši dobičkonosnosti v prihodnjih mesecih.

Po prvih treh mesecih uspešno zasledujemo Domelov veliki cilj dviga dodane vrednosti na 60.000 € in kot smo že dokazali, je to izvedljiv cilj. Dvig dodane vrednosti je možen z ustrezno produktno paleto in dvigom produktivnosti, zato smo letos še posebej fokusirani na oblikovanje produktne razvojnih strategij, ki ta cilj omogočajo. Eden pomembnejših projektov v podjetju poteka na področju prenove sistemizacije delovnih mest, kjer želimo bolje opredeliti potrebna znanja in veščine na določenem delovnem mestu in vrednotenje le-tega povezati s prevzemanjem odgovornosti in uspešnostjo realizacije nalog. Dobro pripravljena sistemizacija bo osnova za razvoj in nadgradnjo kompetenc zaposlenih, ki so ključnega pomena za nadaljnji razvoj podjetja.

Obsegi planirane proizvodnje za poletne mesece so 5 -10 % višji od planiranih, zato je potrebno ustrezno ukrepanje in prilagajanje poslovanja na predvidene obsege. V takih okoliščinah je pomembno, da je podjetje »agilno«, kar pomeni, da se zna hitro in učinkovito odzivati ter prilagajati na nove okoliščine, vendar ostaja gospodarno in ustvarjalno. Gradimo na naših vrednotah in s pravo mero sodelovanja, odgovorne komunikacije in kritičnega mišljenja znamo ustrezno ukrepati in zagotoviti dobre poslovne rezultate za zdravo poslovanje podjetja.

Spoštovanje in Sodelovanje sta Domelovi vrednoti, ki sta se v najtežjih časih potrdili v praksi, da zmoremo prav tako, kot so zmogli naši predhodniki. Za ves vložen napor, dosežene rezultate ob spoštovanju ukrepov in vzpostavljeni skrbi za zdravje sodelavcev se vsem zaposlenim iskreno zahvaljujem, vsem nagrajencem pa čestitam za prejete nagrade, saj so le stalne izboljšave in inovacije garancija za uspešno nadaljevanje industrijske zgodbe, ki so jo pogumno zastavili ustanovitelji zadruga pred 75 leti.

KRATKE NOVICE

Barbara Debeljak

Aleš Markelj

V mesecu maju 2021 bo spletno prednaročanje malice omogočeno tudi zaposlenim na lokacijah Otoki in Na Plavžu

Konec lanskega leta smo na naših lokacijah v Retečah in na Trati že uvedli dodatno možnost »spletnega prednaročanja malic«. To pomeni, da se zaposleni na malice dodatno lahko naročajo oz. spreminjajo svoja naročila tudi preko spletnih brskalnikov na računalnikih in mobitelih na spletni strani <https://malice.domel.com>. To dodatno možnost bomo sedaj zagotovili tudi zaposlenim na preostalih dveh lokacijah.

Andrej Šuštar

Nova politika kakovosti

Vodstvo Domela je sprejelo novo politiko kakovosti, ki dopolnjuje naše zaveze v temeljnih načelih in okoljski politiki, je usklajena z našimi strateškimi cilji

Romana Lotrič

Analiza priznanj GZS za inovacije

Analiza priznanj GZS za inovacije v letih 2015 – 2020 je uvrstila Domel na lestvico 10 najuspešnejših podjetij za prejeta priznanja na področju inovativnosti. Čestitamo vsem inovatorjem.

INOVATIVNA

Analiza priznanj GZS za inovacije 2015 – 2020

in nas skozi zagotavljanje kakovostnih procesov in izdelkov usmerja v trajnostno uspešno poslovanje.

DOMEL

POLITIKA KAKOVOSTI

Domel je odločen z uporabo najboljših praks zagotavljati najvišje standarde pri razvoju, proizvodnji in kakovosti izdelkov ter podpori kupcem.

TO IZVAJAMO IN DOKAZUJEMO, TAKO DA:

- nenehno izboljšujemo in posodabljamo sistem vodenja;
- upoštevamo zahteve standardov ISO 9001, ISO 14001, IATF 16949 in ISO 13485;
- upoštevamo zahteve kupcev, zakonodajo in zahteve ostalih zainteresiranih strani, na katere smo v Domelu pristali;
- spremljamo kakovost procesov, izdelkov in storitev ter postavljamo merljive cilje, ki so usmerjeni k nenehnemu izboljševanju;
- obvladujemo strateška in poslovna tveganja in s tem zagotavljamo stabilno rast in trajnostni razvoj družbe, dolgoročno finančno varnost ter rast dodane vrednosti;
- pri razvoju izdelkov z uporabo analize tveganja zagotavljamo varnost in zanesljivost izdelkov, varnost uporabnika ter uporabnost izdelka;
- zaposlene ozaveščamo s temeljnimi načeli, strategijo, politiko in cilji;
- se stalno usposabljamo, razvijamo kompetence ter dvigamo zavest odgovornosti za kakovost.

Železniki, 1. marec 2021

Domel, d.o.o.
Direktor
mag. Matjaž Čemažar

Dogodivščinam naproti z Domelovim nahrbtnikom

V podjetju skrbimo, da se tudi najmlajši počutijo dobro. Vrtcu Železniki smo podarili dva nahrbtnika. Takole so se malčki iz oddelka Zajčkov podali na sprehod z Domelovim nahrbtnikom.

PwC-raziskava

V torek, 30. marca, je potekal dogodek Rekordni optimizem, na katerem so bili predstavljeni rezultati najnovejše PwC-jeve raziskave med direktorji v Sloveniji. Raziskava je pri nas potekala 3., na globalni ravni pa že 24. leto zapored.

Več kot 5000 vodilnih gospodarstvenikov iz sveta, med njimi tudi 77 iz Slovenije, je optimističnih glede izboljšanja gospodarske rasti v letu 2021.

Na okrogli mizi je sodeloval tudi naš predsednik uprave mag. Matjaž Čemažar.

Rezultati raziskave za Slovenijo so na voljo na spletni strani PwC v Sloveniji.

DOMEL
75 LET
TRADICIJE IN USPEHA

PREDSTAVITEV NOVEGA VODSTVA

Roman Prezelj - Direktor Domel motors Odžaci, doo

Roman Prezelj

Domel in še prej Iskra z različnimi imeni me spremljajo praktično že celo življenje. V Iskri sta bila zaposlena že starša. Po končani osnovni šoli sem kolebal med računalništvom, ki je sredi osemdesetih postajal pravi magnet za mlade, ter elektrotehniko, s katero sem se že v osnovni šoli večkrat srečal (prav rad sem popravljal luči in praktično pravi čudež je, da sem preživel osnovnošolska leta, saj sem večkrat »pospremil« mrvljince po rokah).

Skoraj je prevladalo računalništvo, a je bila takrat edina možnost šolanje na gimnaziji v Kranju, kjer pa bi se moral učiti kar dva tuja jezika, a sem imel že z angleščino dovolj dela. Pa do tega še pridemo.

Tako me je srednješolska pot zanesla na Iskro v Kranj. Informativni dan smo imeli še v stari šoli na Savskem otoku, prvi šolski dan pa smo takratni "fazani" začeli v novi in lepi šoli na Zlatem polju. Srednješolska leta so hitro minila in kmalu je prišla faza odločanja o nadaljevanju šolanja. Znova se je prebudila želja po računalništvu. Prijavil sem se na Fakulteto za elektrotehniko in računalništvo v Ljubljani ter opravljal sprejemne izpite tako na programu za računalništvo kot tudi na elektrotehniko. Sprejemne izpite sem uspešno opravil na obeh smereh, a sem zaradi boljšega rezultata na elektrotehniko, skupaj s (p)osebniimi okoliščinami, zopet končal na elektrotehniko. Tako sem se dokončno poslovil od formalnega izobraževanja računalništva, ljubiteljsko pa sem temu področju še vedno zelo predan.

Prvo leto sem se v Ljubljano dnevno vozil z avtobusom, kar je v sedanjih okoliščinah skorajda nepredstavljivo, od drugega letnika dalje pa sem bival v študentskem naselju v Rožni dolini. S sošolci in sosedi ter sosedami v naselju smo preživeli veliko lepih trenutkov, o katerih bi lahko napisal obširne spomine. Seveda smo se, poleg vsega ostalega, tudi učili, a je šolanje vseeno trajalo dobro leto dlje kot je bilo predvideno. Leta 1995 sem opravil zadnji izpit (angleščino, kaj pa drugega) in leta 1996 sem uspešno zaključil šolanje in diplomiral. Menil sem, da sem s formalnim šolanjem zaključil, a sem se motil. Sem

pa zadnja štiri leta na fakulteti praktično študiral ob delu, saj sem imel skoraj redno delo v založniški hiši Gospodarski vestnik. V času študija sem zamenjal univerzo, fakulteto in državo, a sem ves čas šolanja hodil v isto stavbo. To so bila res turbulentna leta.

Po zaključku šolanja sem se kot dolgoletni štipendist zaposlil v Domel-u, a najprej le za dva meseca, saj me je čakalo še služenje vojaškega roka. Po še tej opravljeni obveznosti sem junija 1997 zopet nastopil delo. Začel sem v "EKL" - Elektro Klima Laboratoriju, kjer so me starejši sodelavci seznanjali z motorji. Opravljal sem veliko testov na motorjih 482, nekoliko pa sem se seznanil tudi s sesalnimi enotami, ki so počasi postajale vedno bolj pomembne. Obenem pa sem začel spoznavati še ostala področja v razvoju. Preselil sem se med elektro projektante, kjer sem spoznaval izračun navijalnih podatkov za motorje ter se seznanil s pripravo preskusnih predpisov in karakteristik za motorje in sesalne enote. Kupci so vedno večkrat zahtevali tudi termično zaščito motorjev in počasi sem se specializiral za področje termičnih stikal.

Že pred dobrimi dvajsetimi leti je bilo nenehno učenje zelo pomembno za nabiranje znanja. Podobno kot je sedaj Domel-ova akademija so takrat močno podpirali izobraževanje. Dobil sem priložnost, da se skupaj s še tremi sodelavci leta 2002 udeležim podiplomskega študija na ekonomski fakulteti. Skupaj smo sodelovali v prvi generaciji konzorcijskega študija - KMBA, smer Splošno poslovanje. Šolanje je trajalo dve leti, v glavnem ob koncih tedna, in leta 2004 smo zgledno opravili skoraj vse študijs-

ke obveznosti. Z izpiti smo zaključili, sama izdelava magistrske naloge pa se je zaradi različnih razlogov močno zavlekla. Zadnji in odločilni razlog je bil zaključek programa. V kolikor ne bi zaključil, bi vsa pridobljena izobrazba formalno ne pomenila ničesar. Tako sem zakonsko možnost ujel za rep in zaključil septembra leta 2016.

Po koncu študija sem dobil priložnost, da se preizkusim še v prodaji. Aprila leta 2005 sem tako pristal v upravni sobi kot komercialist in leta 2006 začel delovati predvsem na trgu Severne Amerike. Po dolgih letih sem tako praktično postal odvisen od angleščine, v kateri komuniciram pretežno del delovnega časa. Poleg prodaje sesalnih enot na ameriškem trgu sem imel nekaj večjih kupcev tudi v Evropi, zaradi učenja srbohrvaščine v osnovni šoli pa sem pokrival tudi manjše kupce z Balkana. Poleg sesalnih enot sem se ukvarjal tudi s prodajo DC-motorjev in univerzalnih kolektorskih motorjev (programa 482 in 315) in po dveh letih v prodaji dobil priložnost, da kot vodja prodajne enote prevzamem program motorjev. Tako je bolj ali manj mirno (kolikor je to v prodaji sploh možno) minilo naslednjih trinajst let.

Vmes sem bil vključen tudi v prvo generacijo Domel-ove akademije. Naša skupina je imela nalogo preveriti možnost vzpostavitve proizvodnje na področju Balkana. Proučevali smo lokacije v Bosni in Srbiji. Pregledali smo različne vidike lokacij, tako s strani razpoložljivih kadrov kot tudi glede infrastrukture, ter nenazadnje ugodnosti, ki jih nudijo vlade posameznih držav. Kot najbolj obetavno lokacijo

smo izbrali mesto Laktaši v Bosni in Hercegovini.

Po zaključku Domel-ove akademije pa so se leta 2019 začele aktivnosti za vzpostavitev proizvodnje v Srbiji. V vmesnem času so se pogoji nekoliko spremenili in za vzpostavitev proizvodnje je bilo izbrano mesto Odžaci. Namen tega je selitev programov, kjer je za izdelavo potrebno več ročnega dela. S tem lahko podaljšamo življenjsko dobo izdelkom. Izobraževanje ter selitev sta potekala dokaj uspešno. Podobno je bilo tudi z zagonom proizvodnje. Po pol leta pa se je zgodil koronavirus in sodelavci v Srbiji so bili kar nekaj mesecev prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti. Delo je kljub temu potekalo dokaj tekoče, se je pa pokazala potreba po dodatni koordinaciji v Železnikih. S strani uprave Domel-a sem dobil ponudbo za vodenje in jo z veseljem sprejel. Proizvodnja v Srbiji in upravljanje podjetja mi predstavljata nov izziv. Trenutna proizvodnja motorjev 315 je dobra odskočna deska za širitev. Načrtujemo, da se bo število zaposlenih (sedaj je v Odžacih zaposlenih 25 delavcev) v naslednjem letu več kot podvojilo, prav tako se bo razširil program, saj s Philips-om že potekajo intenzivni pogovori za vzpostavitev dodatne linije za proizvodnjo motorjev 482, s povečanjem proizvodnega prostora pa se bodo vzpostavili še pogoji za dodajanje novih programov.

V naslednjih dveh letih bomo pričali zelo dinamičnemu dogajanju. V Srbijo bomo prestavili del proizvodnje, s tem pa se bo v Sloveniji sprostil prostor za zagon novih projektov.

RAZVOJ IN INDUSTRIALIZACIJA

centralnega pogona za e-kolo

Primož Kafol

Danes velikokrat slišimo besedo e-mobilnost. E-mobilnost oziroma elektro mobilnost je globalni trend. Pri njem gre za koncept, ki temelji na uporabi zelene oziroma čiste energije v prometu in s tem zmanjševanju ogljičnega odtisa in emisij trdih delcev v prometu.

V zvezi s tem tudi Evropska unija preko sprejema ustrezne zakonodaje in ciljev spodbuja strateški razvoj infrastrukture in omrežij vozil na električni pogon. V področje e-mobilnosti pa poleg električnih avtomobilov spadajo tudi e-kolesa. Trg e-koles stalno raste in v nekaterih evropskih državah je prodaja e-koles že prehitela prodajo klasičnih koles.

E-kolesa morajo slediti standardu Pedalec EN 15194. Po standardu lahko dodajo pogoni kolesarju največ 250 W kontinuirane izhodne moči in morajo prekiniti dodajanje moči kolesarju, ko hitrost kolesa doseže 25 km/h.

RAZVOJ

Domel se je že pred leti odločil, da se pridruži trendu e-mobilnosti. Tako je razvil motor, ki je bil vgrajen v pesto zadnjega kolesa. Žal do industrializacije tega pogona še ni prišlo, ker nismo dobili ustreznega kupca.

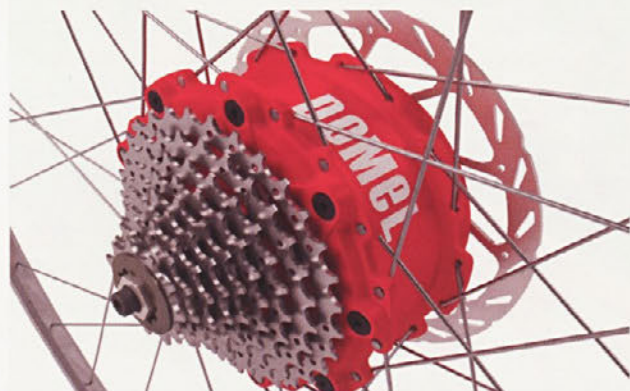
Trend pri pogonih se je obrnil v smer sredinskih – centralnih pogonov, kjer je pogon nameščen v sredini med pedali. Temu je sledil tudi Domel in konec leta 2016 naredil prve koncepte centralnega pogona.

Pogon za e-kolo je kompleksen integriran produkt, ki vsebuje mnogo komponent; od elektromotorja, zobniških sklopov ter menjalnikov, krmilne elektronike in senzorjev do programske opreme. Vsi elektronski in senzorski sistemi skrbijo za varnost in udobno vožnjo.

Spomladi leta 2017 je bila podpisana razvojna pogodba z nemškim podjetjem BMZ za razvoj centralnega pogona. BMZ je globalni proizvajalec baterijskih sklopov in cilj partnerstva z njim je bil, da se s skupnim razvojem zagotovi celoten sklop za e-kolo (pogon, baterija in ustrezno krmiljenje z displejem). Cilj je bil tudi, da z novim pogonom konkuriramo v najvišjem cenovnem in kakovostnem razredu. Temu primerno je BMZ pripravil tudi specifikacijo s sledečimi zahtevami:

- nazivna moč 250 W
- max. moč 700 W
- max. moment 112 Nm

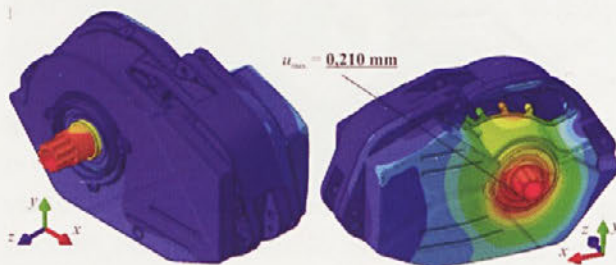
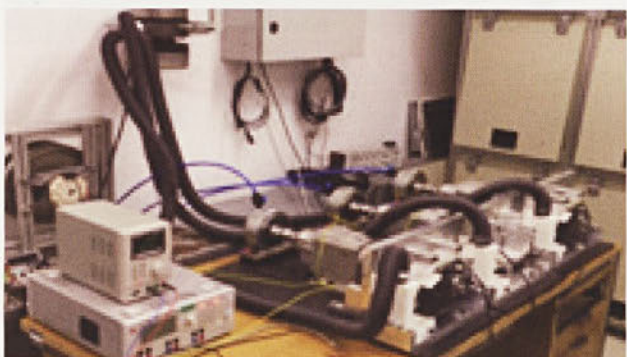
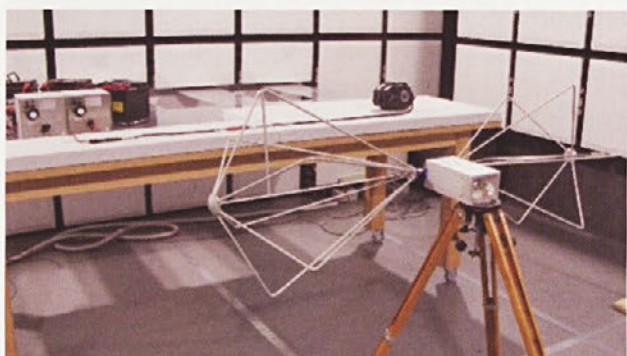
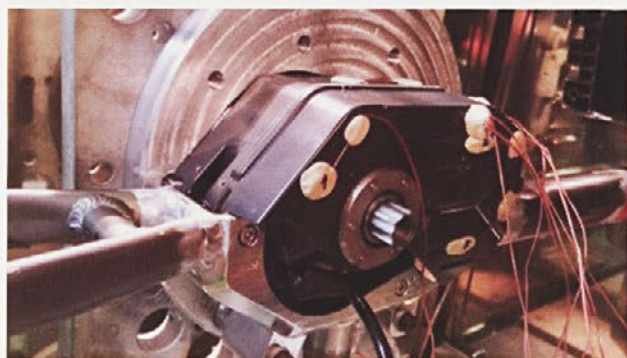
Te zahteve so pomenile, da bo potrebno razviti enega najmočnejših pogonov z zelo velikim momentom. Zaradi same kompleksnosti pogona se je

Domel odločil za partnerstvo s podjetjem Podkrižnik pri razvoju in proizvodnji zobniškega sistema in za razvojno partnerstvo z oddelkom LECAD na FS v Ljubljani pri razvoju mehanike in konstrukcije ter podjetjem Emsiso za razvoj elektronike in programske opreme. Sredi leta 2017 smo tako začeli z intenzivnim razvojem pogona. Domel je koordiniral razvojne aktivnosti pri vseh partnerjih in bil sam zadolžen za razvoj motorne polovice pogona, ohišja in vsa testiranja.

Z dobavitelji senzorja momenta in priključnega modula smo aktivno sodelovali pri prilagoditvi njihovih produktov za naš pogon. V pogonu smo uporabili modificiran motor 731 iz programa Husqvarna. Visoko moč smo dosegli z reduktorjem, katerega izvedba v teh gabaritah in preneseni moči je predstavljala velik izziv. Zobniški pogon zagotavlja visoko prenosno razmerje v majhnih dimenzijah. Motor ima tudi zelo dobro odvajanje toplote, kar pomeni, da veliko moč lahko vzdržuje v daljšem časovnem obdobju, kar smo dosegli z inovativnim konstrukcijskim in tehnološkim pristopom. Veliko testiranj, analiz in modifikacij je bilo potrebnih, da smo optimizirali veliko dinamiko odziva na uporabniški moment in s tem odzivnost pogona. To nam je uspelo z zelo dobrim momentnim senzorjem in odlično optimizirano programsko opremo, ki natančno krmili motor v vseh situacijah. Zaradi visoke moči je prestavljanje na kolesu oteženo in lahko povzroča prekomerno obrabo verige ter tudi trganje verige. Zaradi tega smo razvili inovativen način zaznavanja prestavljanja preko natančnega opazovanja spreminjanja hitrosti motorja. Ko programska oprema ugotovi, da prestavljanje poteka, za kratek časovni interval zmanjša moč motorja, kar veliko prihrani na obremenitvi verige in menjalnika ter izboljša uporabniško izkušnjo. Pogon je bil zasnovan tudi tako, da ga je s programskimi nastavitvami v času proizvodnje možno konfigurirati v tako imenovani E45-pogon, ki omogoča podporo kolesarjem do 45 km/h.

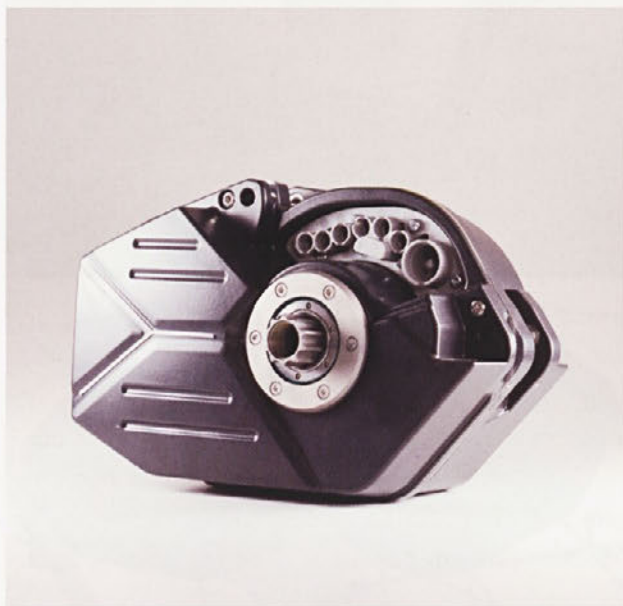
Pri razvoju produkta je bilo potrebno opraviti veliko analiz FMEA, FEM ter testiranj prototipov in končnega produkta. Izvajali smo teste v laboratorijih (stresalnik, slani komori, klimatski komori, gluhi sobi, ...), na preskuševališču trajnih tekov in testnih vožnjah s kolesi na terenu. Za potrditev produkta smo morali uspešno izvesti 178 FAT (Factory Acceptance Test)-testov.

Za potrebe certificiranja in pridobitve oznake CE smo morali izvesti tudi teste v akreditiranem laboratoriju. Ti testi so se izvajali v laboratoriju SIQ v Ljubljani. SIQ je izvedel predpisane teste po standardu za e-kolesa glede mehanske zanesljivosti, varnosti in zanesljivosti programske opreme in elektronike, EMC-odpornosti ter tesnjenja na prah in vodo. Pogon je vse teste uspešno prestal.

Kot je bilo že omenjeno, je bilo potrebno v razvoj vložiti veliko znanja in inovativnosti. Ta inovativnost pa je bila prepoznana tudi v širši javnosti, saj je celotna ekipa, ki je sodelovala pri razvoju pogona, dobila zlato priznanje za inovativnost od GZS.

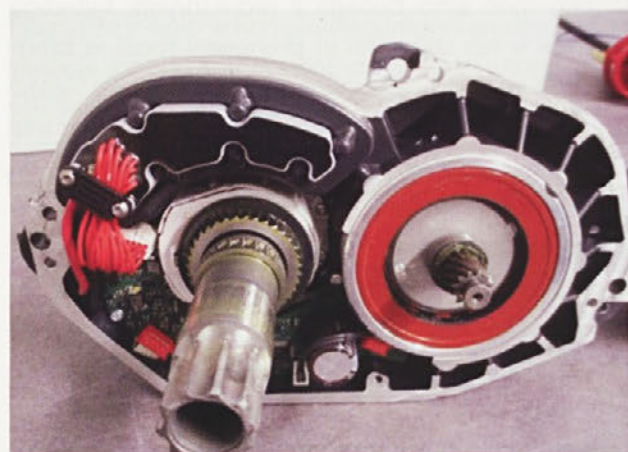
Seveda pa na projektu ni vse potekalo gladko. Poznalo se nam je, da pri razvoju pogonov nimamo izkušenj. Največje izzive smo imeli z obremenitvami sklopk in zagotavljanjem tesnjenja glede na standard. Ti dve aktivnosti sta nam tudi podaljšali razvoj za slabo leto. Ekipa je bila na koncu kos tudi tem izzivom in rezultat je pogon, ki je bil na trgu zelo pozitivno sprejet. Prepoznani sta bili izredna moč in odzivnost pogona, kar je razvidno tudi iz testov, ki so bili narejeni pri specializiranih revijah za e-kolesa.

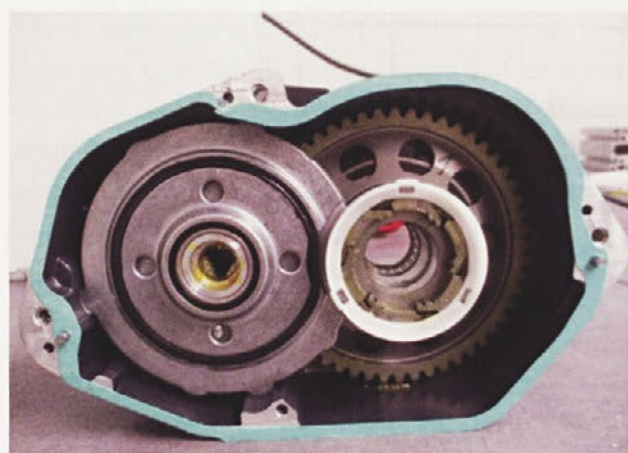
Pogon je tako primeren za vgradnjo v električna gorska kolesa najvišjega razreda in je namenjen najzahtevnejšim kupcem gorskih koles. Z enostavnim konfiguriranjem med proizvodnjo ga je mogoče enostavno spremeniti v E45-pogon. Zaradi svoje moči je primeren tudi za t. i. cargo kolesa.

INDUSTRIALIZACIJA

Hkrati z razvojem je potekala tudi industrializacija. V tehnološkem smislu je pogon sestavljen iz dveh polovic - motorne in pogonske. Motorna polovica vsebuje: elektro motor, senzorje, elektroniko, priključni modul. Pogonska polovica pa je sestavljena iz zobniškega sistema.

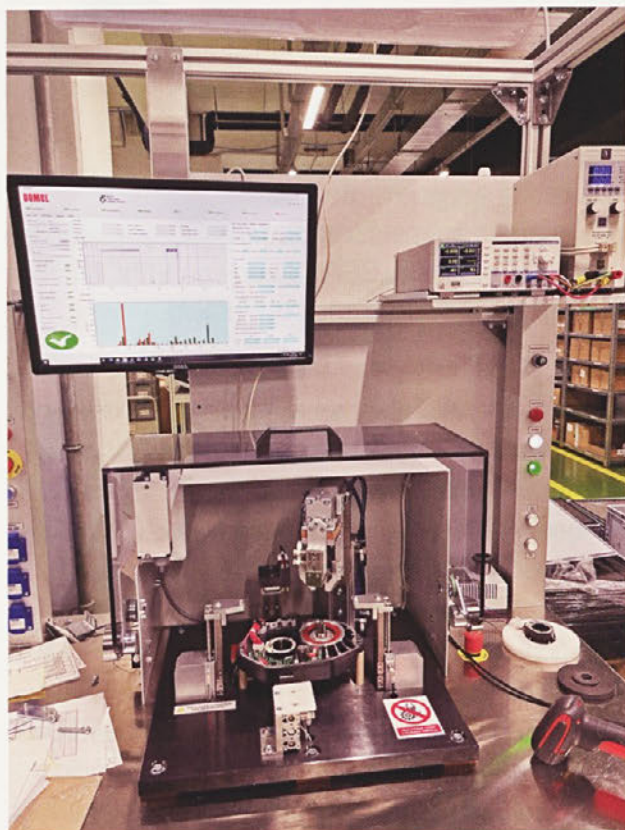
Motorna polovica

Pogonska polovica

Zaradi tehnoloških postopkov montaže je bilo na začetku projekta s partnerskim podjetjem Podkrižnik dogovorjeno, da Domel sestavlja motorno polovico pogona, Podkrižnik pa pogonsko polovico pogona in naredi končno sestavo. Tako imamo na projektu dve liniji, eno v Domelu in eno pri Podkrižniku. Na koncu vsake linije je kontrolna naprava – EOL, ki stestira

funkcionalnosti motorne polovice pogona oziroma celotnega pogona in potrdi, ali ustreza predpisanim zahtevam. Obe EOL-napravi je izdelal inštitut IJS iz Ljubljane po naših specifikacijah.

EOL Domel

EOL Podkrižnik

Naš kupec za pogone je BMZ in ta je septembra leta 2020 podpisal PSW za produkt. S tem je bil izpolnjen eden izmed pogojev za začetek serijske proizvodnje. Za sedaj imamo naročeno izdelavo 5.000 kosov. Trenutno imamo težave z dobavo nekaterih materialov, tako da proizvodnja še ni stekla v polni zmogljivosti. Do sedaj smo izdelali slabih 1.000 kosov pogona, od tega 100 kosov E45.

EOL Domel

EOL Podkrižnik

EKIPA

Za uspešno izvedbo projekta je zaslužna celotna ekipa, tako ožja, ki je vsakodnevno sodelovala na projektu, kot tudi ostali, ki so se pridružili občasno ali samo za izvedbo posamezne naloge. Prispevek vsakega posameznika je bil zelo pomemben. Na tem mestu bi se rad zahvalil vsakemu posebej za njegov prispevek in res odlično sodelovanje. Delovali smo kot tim in s skupnimi močmi uspešno pripeljali produkt do proizvodnje. Zavedati se moramo, da je bilo za izvedbo tega kompleksnega projekta potrebno veliko znanja in izkušenj, česar v Domelu na začetku še nismo imeli, saj smo se z takimi izzivi srečali prvič. S samoiniciativnostjo in z inovativnostjo smo vse probleme uspešno rešili. Znanje, ki smo si ga pridobili, pa nam bo služilo za razvoj novih produktov s področja e-mobilnosti.

TESTIRANJE

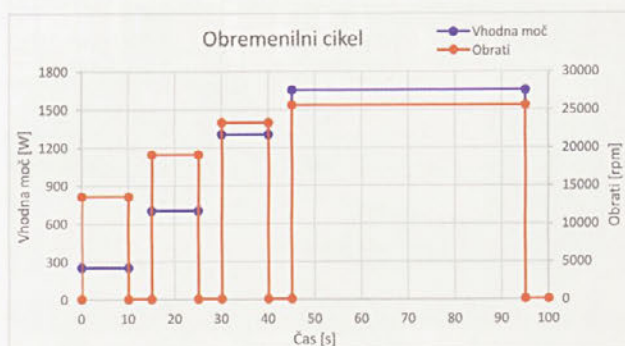
življenjske dobe EC-motorja 720 z regeneracijo energije

Matija Oblak

V članku bom predstavil testirno napravo za testiranje življenjske dobe motorja 720.3.701, ki je namenjen za uporabo v pihalniku BGA03 podjetja Stihl. Testirna naprava je bila razvita v sodelovanju z več oddelki znotraj Domela.

Pri razvoju motorja je potrebno definirati tudi pričakovano življenjsko dobo, ki naj bi jo dosegel motor, ter jo tudi preveriti. Kupec definira, koliko časa naj bi motor zdržal pri delovanju in pod kakšnimi pogoni. V konkretnem primeru mora motor doseči 880 ur delovanja po spodnjem ciklu:

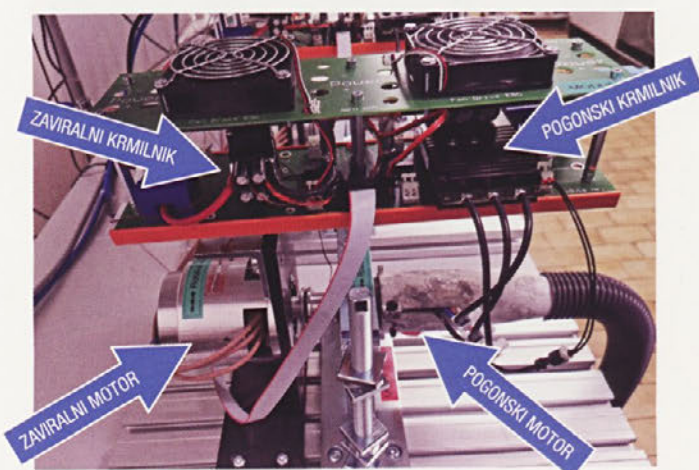

Slika 1: Predpisan cikel za testiranje življenjske dobe motorja 720.3.701. Modra barva predstavlja vhodno moč krmilnika motorja, oranžna barva predstavlja obrate motorja.

Izdelovanja naprave smo se lotili na osnovi želja kupca. V sodelovanju s PC OZI smo definirali mehansko konstrukcijo testirne naprave ter sistem hlajenja testirancev. Napravo so tudi izdelali. V elektro razvoju so nam pomagali z izračunom potrebnega motorja, ki bo deloval kot zavora z vračanjem energije (do sedaj smo običajno za breme imeli zračno hlajeno zavoro, turbino sesalne enote, ...). Bazični razvoj je sodeloval pri projektivi ohišja in hlajenja zaviralnega motorja. Izdelavo zaviralnih motorjev so prevzeli v prototipni delavnici. ECS nam je priskrbel puhalo za hlajenje. V razvojnem laboratoriju smo poiskali pogonske krmilnike za testirance in zaviralne krmilnike, ki omogočajo vračanje energije v lokalni enosmerni napetostni tokokrog (DC-link). Razvili smo tudi elektroniko, ki nam omogoča merjenje

tokov v oba krmilnika, ter elektroniko, ki omogoča spreminjanje nastavitvev krmilnikov tekom predpisane cikle, prav tako nam omogoča tudi meritev temperature testiranca, saj ima privzeto vgrajen tudi termočlen (NTC). Razvili smo tudi lastno aplikacijo za nadzor nad testom, ki nam omogoča:

- grafični prikaz tokov in moči v pogonski krmilnik in iz zaviralnega krmilnika
- grafični prikaz temperatur pogonskih in zaviralnih motorjev in krmilnikov
- grafični prikaz napetosti, toka in moči električnega vira (napajalnika)
- nastavljanje krmilnikov tekom testiranja – ciklanje sproten zapis podatkov v datoteko

Slika 2: Testno mesto z pogonskim in zaviralnim krmilnikom ter pogonskim (testiranim) in zaviralnim motorjem.

Testirna naprava ima štiri testna mesta. Regenerativno zaviranje nam omogoči vračilo do 68 % vložene energije.

Projekt je primer dobre prakse sodelovanja več oddelkov znotraj Domela, za kar se tudi vsem sodelujočim zahvaljujem.

PROJEKT DIGITS4

Blaž Hribernik

V okviru strateške aktivnosti SA1 – Digitalizirati procese skupine Domel od februarja poteka projekt DigitS4. Cilj tega projekta je najti in uskladiti bodoče informacijske storitve in rešitve s poslovnimi zahtevami, ki so bile pred tem prepoznane kot ključne na področju digitalizacije procesov.

Hkrati se želimo v okviru tega projekta kar najbolje pripraviti na planiran prehod na nov informacijski sistem SAP S/4HANA, s katerim bomo 1. januarja 2023 zamenjali obstoječi informacijski sistem SAP ECC, ki ga uporabljamo od 1. 1. 2001. Po letu 2025 zanj ne bo več zagotovljenega vzdrževanja (popravki, podporni paketi) in se temu zahtevnemu projektu ne moremo izogniti.

PROJEKTNA SKUPINA

V ožjo projektno skupino oziroma v projektni svet smo trenutno vključeni:

- Matjaž Čemažar, predsednik uprave,
- Matjaž Roblek, direktor oskrbovalnih verig,

- Tina Ogrizek, direktorica finančno-računovskega področja,
- Miha Kern, vodja avtomatizacije in digitalizacije,
- Majda Pipan, vodja informatike,
- Iztok Colja, informatika, pomočnik vodje projekta DigitS4,
- Blaž Hribernik, informatika, vodja projekta DigitS4.

Hkrati smo že v lanskem letu pričeli z iskanjem in oblikovanjem širše projektne skupine, ki bo sodelovala pri prehodu na SAP S/4HANA in je vključena že pri pripravah v okviru DigitS4. Tu smo opredelili več vlog, in sicer:

- Lastnik end-to-end procesa je oseba, ki gleda

celoten proces določenega poslovnega modela (npr. oskrbovanje, proizvodjanje in prodajanje velikoserijske proizvodnje).

- Globalni lastnik procesnega področja (npr. za prodajo, nabavo, proizvodnjo) je oseba, ki skrbi in je odgovorna za skladnost in razvoj procesov na svojem področju ter integracijo z drugimi procesnimi področji.
- Lokalni lastnik procesnega področja je oseba, ki skrbi in je odgovorna za skladnost in razvoj procesov ožje – to je v svojem obratu ali oddelku.
- Ključni uporabnik procesnega področja je oseba, ki na nivoju celotnega podjetja odlično pozna poslovne procese svojega področja, razume povezave z ostalimi poslovnimi procesi in se je pri procesu vpeljave nove informacijske rešitve odlično usposobila za njeno uporabo.
- Ključni uporabnik za posamezni obrat ali vsebino znotraj modula je oseba, ki skrbi za izvajanje teh procesov ožje – to je v svojem obratu ali oddelku. Iskanje ključnih uporabnikov je bil kar velik izziv, saj je bilo potrebno upoštevati, da bo znanja in kompetence, ki jih je pridobila ekipa od prve implementacije sistema SAP v letu 2001, potrebno prenesti na novo generacijo, ki bo pri vpeljevanju informacijskih rešitev sodelovala v prihodnje.

K sodelovanju smo za pomoč povabili tudi zunanje svetovalce, s katerimi že sedaj sodelujemo na področju informacijskega sistema SAP in na ta način sorazmerno dobro poznajo naše obstoječe procese in informacijske rešitve, hkrati pa poznajo novosti in spremembe v novem informacijskem sistemu SAP S/4HANA.

KORAKI IZVEDBE

Predhodne povezane aktivnosti so se pričele že v lanskem letu z zbiranjem in s prepoznavo tako imenovanih »bolečin«, ki nas trenutno na področju digitalizacije procesov ovirajo, da bi realizirali strateške cilje skupine Domel do leta 2025. Ker pa je vsaka ovira lahko priložnost za izboljšavo, smo te »bolečine« pretvorili v poslovne zahteve oziroma izzive, ki so sedaj temelj za iskanje ustreznih informacijskih rešitev v projektu DigitS4.

Oblikovali smo vrsto delavnic po različnih procesnih področjih in za različne modele poslovanja (end-to-end procese). Od februarja na teh delavnicah poskušamo skupaj z lastniki in s ključnimi uporabniki teh področij popisati trenutne procese in hkrati, ob upoštevanju predhodno postavljenih poslovnih zahtev na področju digitalizacije, najti in oblikovati nabor ustreznih informacijskih rešitev. V maju je predviden zaključek teh delavnic in oblikovanje odločitve, kakšen model uporabiti za prehod na nov informacijski sistem in s katerimi informacijskimi rešitvami v nadaljevanju zadostiti zahtevam iz strategije.

Sledi leto in pol aktivnega dela projektne skupine na projektu prehoda v SAP S/4HANA. Vzoredno bodo potekali tudi druge aktivnosti in informacijski projekti, ki morda niso neposredno povezani s to migracijo, so pa ravno tako pomembni za doseganje ciljev in zahtev s področja digitalizacije procesov.

Vsekakor bodo te aktivnosti zahtevale precej vloženega časa za vse sodelujoče. S temeljito pripravo si prizadevamo, da bi prihajajoče spremembe na tem področju potekala čim bolj tekoče in brez zapletov. Ker pa bo šlo za spremembe, ki se bodo do določene mere dotaknile vseh zaposlenih, vas prosimo za sodelovanje in razumevanje. Le z nenehnimi izboljšavami bomo skupaj dosegli zastavljene cilje.

PRENOVA SISTEMIZACIJE

in plačnega sistema

ZUNANJI SVETOVALEC: P&P InterSearch d.o.o.

Maruša Kunc,
direktorica družbe
P&P InterSearch d.o.o.

»Zavest, da so ljudje lahko največja strateška prednost podjetja, je najbolj donosno prepričanje, ne glede na okoliščine, v katerih se nahaja podjetje. V podjetju P&P InterSearch se zavedamo konkurenčnega potenciala, ki se skriva v ljudeh. S široko paleto storitev na področju upravljanja s človeškimi viri ustvarjamo konkurenčno prednost našim poslovnim partnerjem.«

Družba P&P InterSearch d.o.o. sodeluje s skupino Domel pri projektu preнове sistemizacije in plačnega sistema. Zaradi pomembnosti projekta sem prevzela vodenje projekta na strani P&P InterSearch, saj imam že več kot 20 let izkušenj na tem področju in tudi na širšem področju upravljanja s človeškimi viri. Sodelovala sem z raznovrstnimi podjetji in imam veliko uspešno opravljenih projektov tudi pri velikih proizvodnih podjetjih, kot je vaše. Zelo dober vpogled imamo tudi na stanje plač v Sloveniji. V okviru svojih storitev izvajamo analize plač, pri čemer nam podjetja posredujejo podatke o dejanskih plačah v njihovih podjetjih. Dodatne podatke o plačah pridobimo tudi od naših kandidatov, ki so vključeni v selekcijske postopke, saj našim partnerjem nudimo tudi iskanje in selekcijo novih kadrov.

P&P InterSearch d.o.o. smo mednarodno podjetje, specializirano za kadrovske in podjetniške svetovanja ter izobraževanje kadrov. Podjetje, ki sta ga leta 1980 na Dunaju ustanovila dr. Peter Pendl in dr. Karl Piswanger, je raslo skupaj s partnerji najprej v Avstriji, v 90-ih letih pa se je razširilo na območje srednje in vzhodne Evrope. V Sloveniji smo prisotni že od leta 1998. Naš tim sestavljamo strokovnjaki z bogatimi izkušnjami, specializirani za posamezna področja ravnanja s človeškimi viri.

Kot solastnik globalne skupine InterSearch z več kot 90 pisarnami po vsem svetu je P&P/InterSearch eden izmed 10 najboljših svetovalcev na področju kadrovskega in podjetniškega svetovanja. Delujemo

z enotnim mednarodnim standardom in lastno akademijo za usposabljanje.

Naše vrednote so predvsem odličnost, spoštovanje, proaktivnost, kreativnost, zaupnost in integriteta. Odličnost pomeni našo pripravljenost, da postavimo in dosegamo najvišje standarde in s tem dvigujemo uspešnost naših partnerjev. Vsi in vsaka zaposleni posamično, ter vsaka storitev in produkt v naši družbi, podpirajo in spodbujajo odličnost naših poslovnih partnerjev. Odličnost dosegamo z nenehnim strokovnim izpopolnjevanjem, inovativnimi pristopi, timskim delom ter dejavnostjo in prevzemanjem odgovornosti za naše rezultate. Naše delovanje je usmerjeno v doseganje skupno zastavljenih ciljev. Prevzemamo pobudo in igramo aktivno vlogo v procesih poslovnega sodelovanja.

Verjamemo, da lahko uspemo le na temelju dobrih odnosov. Zato gradimo produktivna, dolgoročna partnerstva in spodbudne odnose s poslovnimi partnerji in znotraj podjetja. Način, kako sodelujemo, je ravno tako pomemben kot neposredno doseganje ciljev.

Za vse poslovne situacije najdemo kreativne rešitve. Ustvarjalnost usmerjamo v praktične, merljive in dosegljive cilje, s katerimi oblikujemo boljšo prihodnost naših poslovnih partnerjev.

Pomembna dragocenost pri našem delu so podatki, ki nam jih zaupajo posamezniki in podjetja. Z njimi ravnamo zaupno in etično.

Vztrajno uveljavljamo vse naše vrednote v delova-

nju in stikih s partnerji ter stojimo za odločitvami, ki jih sprejemamo skupaj z njimi. Vzajemno zaupanje je osnova naših uspehov.

Našim partnerjem ponujamo celovite kadrovske rešitve na področjih:

- iskanja in selekcije vodilnih in vodstvenih kadrov ter strokovnjakov,
- optimizacije procesov,
- reorganizacije družb in sistemizacije delovnih mest vključno z vrednotenjem delovnih mest,
- oblikovanja strategije razvoja kadrov,
- identifikacije razvojnih potencialov,
- izvajanja analiz (analiza plač, organizacijska klima, organizacijska kultura, 360-stopinjska povratna informacija, analiza motivacije ...),
- uvajanja ciljnega vodenja,
- motiviranja in nagrajevanja zaposlenih,
- uvajanja letnih razgovorov,
- usposabljanja vodij in ostalih zaposlenih za večjo delovno uspešnost,
- delovno-pravnega svetovanja.

PREDVIDENE VEČJE INVESTICIJE

v stavbe in pripadajočo infrastrukturo v letu 2021

Aleš Markelj

Tudi v letošnjem letu nadaljujemo z vlaganji v stavbe in pripadajočo infrastrukturo z namenom zagotavljanja kvalitetnih delovnih prostorov in pogojev za delo zaposlenih. V letošnjem planu investicij imamo za ta namen rezervirano slaba 2 mio EUR. Nekatere investicije bomo izvajali tudi s pomočjo oz. s kandidiranjem na aktualne razpise Eko sklada. V nadaljevanju na kratko predstavljam nekaj teh večjih investicij, ločeno razdeljenih po naših 4 posameznih lokacijah v RS.

OTOKI

- **Ureditev križišča in uvoza v podjetje** – gre za izredno zahteven projekt, ki zajema prestavitev obstoječega uvoza v podjetje in ureditev dostopnega cestišča do travnika preko ceste, prekop regionalne ceste, rušitev obstoječe vratarnice in zapornic, ureditev celotnega dvorišča, postavitve nadstrešnice za službena vozila in nadstrešnic za kolesa, spremembo smeri uvoza kamionov, zasuk nakladalnih ramp odpremnega skladišča, ... Prenova naj bi se izvajala v poletnih mesecih, za del posegov imamo že pridobljeno gradbeno dovoljenje, čakamo pa še na dokončno potrditev projektov s strani DRSI.
- **Energetska sanacija objekta TS 80 (fasada + okna)** – v letošnjem letu planiramo izvesti I. fazo sanacije tako imenovane »tehnične stavbe« iz leta 1980 (objekt z rdeče obarvano fasado). V tej I. fazi gre za ureditev fasade in zamenjavo oken na severnem in zahodnem delu tega objekta, v naslednjih 3-4 letih nameravamo zaključiti celoten objekt. Sanacija naj bi se izvajala v poletnih in jesenskih mesecih.
- **Ureditev klimatizacije na oddelku proizvodnje gredi in obdelave (PGO)** – odstranitev obstoječega sistema in postavitve kompletno novega sistema prezračevanja in ohlajevanja prostorov. Prenova naj bi bila izvedena pred nastopom poletnih mesecev.
- **Preureditev pisarn splošnega področja** – obstoječe pisarne, sanitarije in hodnik pred pisarnami se bodo uredili podobno, kot se je predhodno že uredila pisarna kadrovske službe. Z vgradnjo požarno odpornih oken na južnem delu bomo poskrbeli tudi za izboljšanje požarne varnosti. Prenova se bo predvidoma izvajala v mesecu juniju.
- **Prenova jedilnice** – pripravljene imamo tudi že načrte za prenovo jedilnice, tako da bomo zamenjali

mize, stole, spremenili razporeditev postavitve miz, spremenili dostop do delilne linije, postavili dodatni stenski pano med jedilnico in kuhinjo, spremenili način odlaganja pladnjev, ... Trenutno še ne vemo, kdaj nam bo to uspelo izvesti. Najlažje bi bilo to izvesti v času kolektivnega dopusta, vendar v kolikor bosta takrat resnično potekala prenova uvoza in ureditev dvorišča tudi pred jedilnico, potem to ne bo imelo smisla, saj bi vsa umazanija in prah prišla tudi do jedilnice. Tako ta prenova terminsko še ni povsem definirana.

- **Sanacija zunanjega parkirišča** – v zadnjih letih nismo vlagali v ureditev tega parkirišča, tako da v letošnjem letu načrtujemo večjo sanacijo poškodovanih asfaltnih površin. To naj bi bilo izvedeno v naslednjih mesecih.

TRATA

- **Preureditev obstoječega skladišča za embalažo v nove prostore za proizvodnjo BST II** – polovico obstoječega skladišča za embalažo bomo preuredili za potrebe širitev proizvodnje oddelka BST. Glavnina del zajema postavitev novega dodatnega mostovnega dvigala, gradbeno-obrtniška dela ter celovito ureditev sistema strojnih in elektro instalacij. Preureditev mora biti zaključena najkasneje do meseca septembra.

- **Izgradnja temeljev za 2 novi stiskalnici v oddelku AS** – izgraditi bo potrebno 2 nova zahtevna temelja za novi naročeni stiskalnici Yamada. Terminsko je potrebno to izvesti v mesecu maju in juniju.
- **Ureditev video nadzora na tej lokaciji** – za celotno lokacijo se bo izvedel nov, sodoben sistem video nadzora. Projekt naj bi bil zaključen najkasneje do letošnje zime.
- **Ureditev III. in IV. nadstropja poslovne stavbe** – v poslovni stavbi bomo v III. nadstropju preuredili pisarniške prostore za Lean pisarno, v IV. nadstropju pa delno preuredili obstoječe pisarne za potrebe projektnih skupin, skupnega sodelovanja z zunanjimi partnerji ter za zagonska podjetja. Ti preureditvi naj bi bili zaključeni do konca meseca aprila oz. maja.

RETEČE

- **Dokončanje obnove proizvodne hale** – s koncem meseca aprila zaključujemo z gradbeno-obrtniški deli pri obnovi severozahoda stavbe (fasada, vhod, stopnišče, sanitarije, garderobe, ...). Potem nadaljujemo z rušenjem starega tovornega dvigala in ureditvijo novih požarnih stopnic v proizvodnji.
- **Postavitev nove pisarne za razvoj ECP** – v zgornji etaži proizvodne hale bomo postavili nove prostore za oddelek razvoja, za njihov laboratorij, prototipno delavnico in prostor za pregled reklamacij. Dela naj bi bila zaključena v mesecu juniju.
- **Postavitev novega prostora za laser** – za postavitve novega stroja za laserski odrez dinamno pločevine postavljamo nov prostor, izvedla se bodo potrebna gradbeno-obrtniška ter strojno in elektro

instalacijska dela. Ureditev prostora naj bi bila zaključena do konca meseca aprila.

- **Ureditev, izboljšanje tovornega uvoza** – obstoječi tovorni vhod do prevzemnega in odpremnega skladišča na tej lokaciji ne omogoča enostavnega dostopa kamionov, zato bo verjetno potrebno delno korigirati samo lokacijo uvoza ter ga opremiti z ustreznimi zapornicami, ... To bomo izvajali v poletnih mesecih.

NA PLAVŽU

- **Preureditev obstoječih prostorov v PE ESC in PE LABS** – po izgradnji novega prizidka poslovne stavbe na tej lokaciji ter preselitvi določenih služb v nove prostore prizidka se izvajajo gradbeno-obrtniška in instalacijska dela za ureditev prejšnjih obstoječih prostorov, predvsem z namenom povečanja proizvodnih in skladiščnih površin. Dela se že izvajajo in gredo proti koncu.
- **Ureditev novih prostorov za razvoj LABS** – v okviru zgoraj omenjenih ureditev se bo celovito prenovila tudi pisarna oddelka razvoja Laboratorijskih sistemov – ureditev naj bi bila zaključena v mesecu juniju.
- **Izvedba potrebnih ukrepov za zagotavljanje požarne varnosti** – po vseh preureditvah prostorov in vseh selitvah oddelkov na nove lokacije bo potrebno izvesti še določene ukrepe za zagotavljanje požarne varnosti glede na novo prostorsko stanje ter na nove standarde s tega področja. Dokončanje vseh del bo izvedeno do poletja.

PODELILI SMO PRIZNANJA

najboljšim inovatorjem za leto 2020

Romana Lotrič

Smo na prelomu 667. leta od začetka industrije in v 75. letu začetka moderne industrije v Selški dolini. Letos namreč mineva 75 let od ustanovitve Nika – produktivne zadruga kovinarjev z omejenim jamstvom, kot se je zadruga takrat imenovala. V vseh 75 letih je imela inovativna dejavnost veliko vlogo – brez nje najbrž v Domelu in Selški dolini ne bi bili, kjer smo.

Rdeča nit dogodka se je prepletala med tradicijo in inovativnostjo. Združili smo podelitev nagrad najboljšim inovatorjem za leto 2020 ter vključili edinega še živečega ustanovnega člana zadruga Nika, g. Petra Polajnarja. Njegov prispevek si lahko preberete na naslednjih straneh.

Obstaja podobnost med zvoki kladiva fužine in zvokom stiskalnic v Poslovni enoti Komponente in orodja na Trati, zvoki kladiv vigenjca in zvoki v montaži sesalnih enot v Železnikih, kot jih poslušamo danes. Zvoki klekeljnov in njihovega navijanja se lahko primerjajo z zvoki navijalnih strojev.

Iz preteklosti v sedanost. V vsej zgodovini industrije je bila prilagodljivost težkim razmeram redna

spremljevalka inovativnosti. Tudi danes je tako. To dokazuje že sama izvedba prireditve. Glede na situacijo smo se ji tudi letos morali prilagoditi in dogodek izpeljati »na daljavo«.

Podelili smo 10 bronastih, 10 srebrnih in eno zlato priznanje za inovativnost, priznanje za mentorja inovativnosti, priznanje za največje število vpisanih predlogov, priznanje za uresničevanje Domelove vrednote Odgovornost in skrb za zaposlene. S področja profesionalnega inoviranja smo podelili priznanje skupini za uspešno izpeljan razvojni projekt in podelili priznanje za dosežke pri zmanjšanju notranjih stroškov nekakovosti.

Prejemniki bronastih priznanj za inovativnost za leto 2020 so:

Anže Rovtar

Benjamin Seljak

Andraž Štefanič

Danijel Ilić

Jernej Primožič

Luki Špilak

Mohor Pintar

Janez Zadavec

Peter Štravs

Rok Dobravec

slednji je prejel tudi priznanje za največje število vpisanih predlogov

Prejemniki srebrnih priznanj za inovativnost za leto 2020 so:

Franc Potočnik

Janez Marguč

Gregor Vidmar

Tomaž Frelih

Jože Kenda

Klemen Polak

Matej Bevk

Dragan Grgić

Miha Urh

Nejc Černilogar

Prejemnik zlatega priznanja za inovativnost za leto 2020 je Anton Ozebek.

Anton Ozebek

Priznanje za dosežke pri zmanjšanju notranjih stroškov nekakovosti so prejeli sodelavci Poslovne enote Komponente in orodja Trata. Priznanje je prevzel direktor Gregor Jelenc.

Gregor Jelenc

Priznanje za uresničevanje Domelove vrednote Odgovornost in skrb za zaposlene je prejela Martina Razingar.

Martina Razingar

Priznanje za mentorja inovativnosti je prejel Janez Freljih.

Janez Freljih

Priznanje skupini za uspešno izpeljan razvojni projekt so prejeli sodelavci razvojnega projekta MP 150. V samem projektu je sodelovalo veliko število ljudi – celotna številka se giblje okrog 90 in projekt je uspešen zaradi aktivnega sodelovanja prav vseh udeleženihih v projektnehih timu.

sodelavci razvojnega projekta MP 150

Vsem nagrajencem želimo še veliko inovativnih idej.

PREJEMNIK ZLATEGA PRIZNANJA 2020: ANTON OZEBEK

Zlati nagrajenec za dosežke iz splošne inovativne dejavnosti v preteklem letu prihaja iz področja razvoja. Iz njegovih predlogov veje duh praktičnosti in strokovnosti, podprt z dolgoletnimi orodjarskimi izkušnjami. Tone je dober opazovalec, ki hitro vidi, kje se po nepotrebnem izgubljata čas in kakovost. Njegova inovativnost se kaže pri izdelavi prototipnih motorjev in v novih konstrukcijskih ter tehnoloških rešitvah. Z inovacijami sodeluje že ves čas zaposlitve v Domelu, to je celih 37 let.

Njegova samoiniciativnost je izražena v predlogih z naslovi Izdelava priprave za merjenje okroglosti, Vtiškavanje magnetov in Kontrola zvara. Zaradi potrebe po močnejših kontaktnih obročih na EC-programu je s sodelavcem skonstruiral in praktično preizkusil novo prototipno krivilno napravo, ki v praksi že kaže svojo uporabnost. Z omenjenimi predlogi je prispeval k ciljnemu znižanju stroškov.

Lansko jesen je Tone v proizvodnji nadomeščal zaradi covid-19 odsotne delavce. Rezultat tega sta v sistem vpisana predloga Varjenje zvarov na motorju 725 in Izbijanje kovic na motorju 738. Vsi njegovi predlogi so že bili vpeljani v prakso in tudi že prinašajo gospodarsko korist.

Tonetova inovativnost je bila ves čas obogatena z zanj značilnim humorjem, ki nam polepša tudi bolj pust in siv dan.

Kdaj si prišel v Domel in na katero področje?

V Domel, takratno Iskro, sem prišel 1. 9. 1982, izučen za orodjarja - finomehanika. Zaposlili so me v orodjarni v oddelku Vzdrževanje orodja.

Prejel si zlato priznanje za inovativnost v letu 2020 v podjetju Domel. Kakšni so tvoji občutki ob prejemu priznanja?

Že leta 2011 sem prejel zlato priznanje Gospodarske zbornice Slovenije in v letu 2012 še zlato priznanje Gospodarske zbornice Slovenije, območne zbornice za Gorenjsko, za dve tehnični rešitvi v proizvodnji. Priznanje v podjetju mi pomeni nagrado za mojo opravljeno pot dela na različnih delovnih mestih v Domelu, pomeni mi tudi potrditev truda, vedno sem se namreč povsod, kjer sem delal, trudil svoje delo opraviti dobro.

Tisti, ki me poznajo, vedo, da sem že dolga leta lovec. In najlažje torej opišem občutke s primerjavo iz lovskega življenja. Pot do zlatega priznanja bi lahko primerjali s pridobitvijo izredne lovske trofeje. Porabiš svoj čas, doma delo počaka, sam postaviš čakališče, dostavljaš krmo za privabljanje in po uplenitvi organiziraš še prevoz v lovski dom. Za trofejo ti po navadi vsi čestitajo. Naj se navežem še na uro. Ura mi tudi zbudi prijetne spomine, dobil sem jo za darilo, ko sem šel k birmi. Že takrat smo ure vsi, ki smo jih dobili, ponosno nosili.

Anton Ozebek, inovator leta 2020

ZATON DOBE ŽELEZARSTVA

in rojstvo moderne industrije

Janez Rihtaršič

Sledovi intenzivne predelave železove rude na področju Selške doline segajo že v železno dobo (Bogataj, 2014). Ta dejavnost je s podelitvijo pravic predelave železove rude petim železarskim mojstrom doživela ponoven razcvet v 14. stoletju (Albrecht, 1354) in je neprekinjeno prinašala kruh prebivalcem Železnikov ter Selške doline do začetka 20. stoletja.

Pomanjkanje železove rude v bližnji okolici, pomanjkanje železniške povezave in predvsem tehnološka zaostalost - vse to je napovedovalo konec več stoletij trajajoče železarske dejavnosti. Z zadnjim taljenjem železove rude v plavžu leta 1902 (Demšar, 1973) in ko je junija 1909 ob 10. uri dopoldan odložil kladivo in pogasil ogenj na svojem ognjišču še zadnji kovač, se je železarska industrija končala (Polajnar, 1916). Ljudje so se odseljevali s trebuhom za kruhom in prebivalstvo se je več kot razpolovilo. Naš list je leta 1906 zapisal, da je v Železnikih huda revščina in da bodo kmalu tako daleč, da bodo lahko rekli: »Železniki so bili.« (Gortnar, A., 2016). Sledilo je obdobje 40 let velike bede in Železniki so veljali v času stare Jugoslavije za drugo najrevnejše naselje v takratni Dravski banovini (Polajnar, 2021).

Med obema velikima vojnoma je v kraju delovalo nekaj obrti: lesna, usnjarska, poskusilo se je oživiti žebjarstvo s pomočjo zadruga Plamen iz Krope, vzpostavljeni pa so bili tudi temelji kovinarske dejavnosti s pisarniškim programom. Vse te obrti so bili zametki novih industrij, ki pa jih je zaustavil začetek 2. svetovne vojne. Vojna vihra je pustila Železnike ter okoliške kraje opustošene ter s številnimi žrtvami med narodnoosvobodilnim bojem. Zato so preživeli smelo upali na gospodarsko pomoč, doživeli pa veliko razočaranje, saj takratna centralna oblast ni predvidevala industrije v takšnih »grapah«.

Železna volja šestnajstih »kovačev«, da se izkopljejo iz revščine in ustvarijo pogoje za človeka vredno življenje, je privedla do ustanovitve NIKA, produktivne zadruga kovinarjev, 27. aprila 1946. Osnovo za delo je predstavljal že pred vojno delujoč strojni park

in program pisarniške galanterije delavnice Nika Žumra. O odločenosti in požrtvovalnosti tedanjih zaposlenih priča podatek, da so v prvih šestih letih vložili v poslovni sklad zadruga 159.000 ur prostovoljnega dela (Rejec, 2016). Nadalje so družbeniki zadruga leta 1954 brez vsake odškodnine odstopili od lastništva zadruga, saj se je ta preoblikovala v NIKO, tovarna kovinskih in elektromehanskih izdelkov Železniki, s čimer je pridobilo podjetje lažji dostop do

Plavž leta 1941 – spomenik dobe železarstva 1354 – 1902

surovin in se vključilo v petletne gospodarske plane države. V prvem letu poslovanja je bil usvojen mehanizem za fascikle. Ta produkt je še danes nosilni produkt podjetja Niko, pri čemer se je njegova dnevna proizvodnja povečala s prvotnih 300 kosov na dan, na današnjih 550.000 kosov na dan.

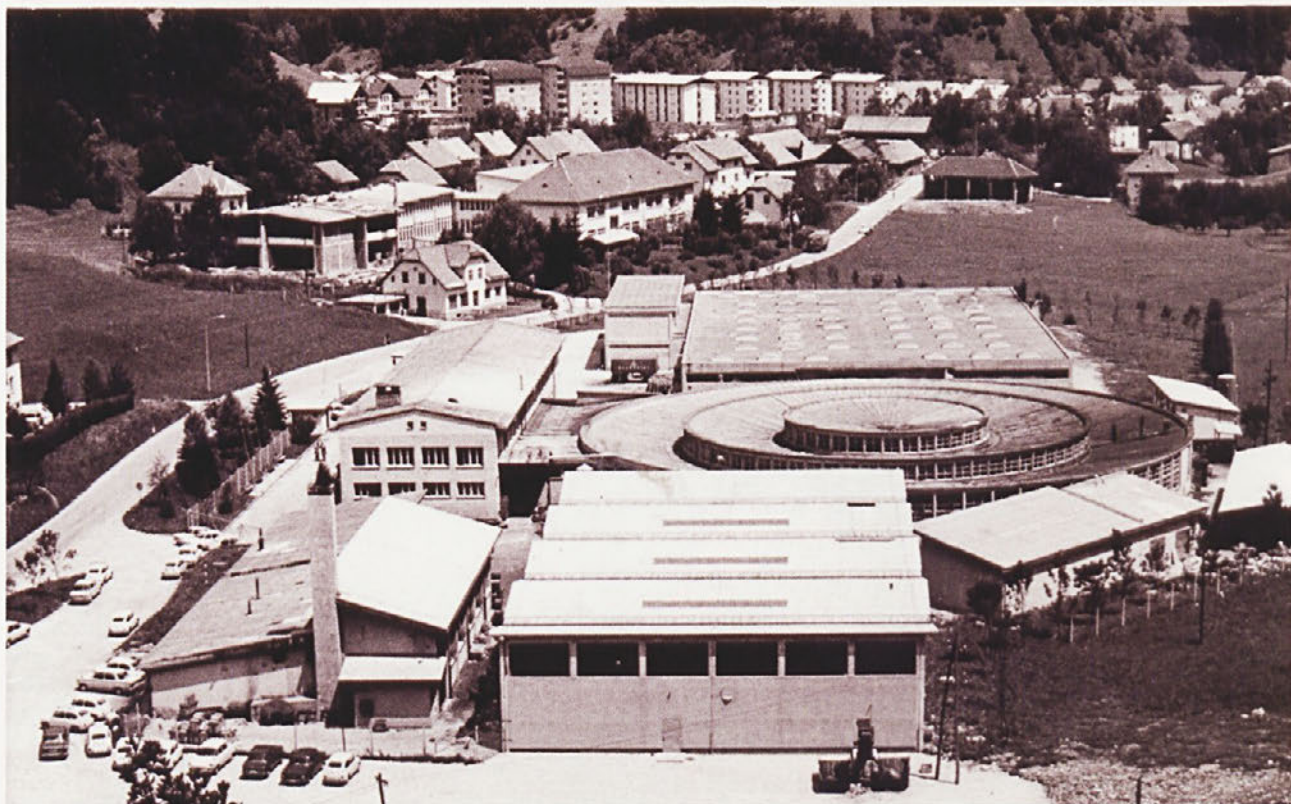
Kmalu so razširili program na področje laboratorijske opreme, kot so precizne tehnice, mešalniki, centrifuge, za katere so leta 1953 izdelali tudi prve elektro motorje. Paleta izdelkov se je hitro širila in tako je leta 1958 že potekala selitev v novozgrajene prostore. Prvotni cilj zadruga, zagotoviti kvalitetna delovna mesta v kraju in njegovi okolici, je bil dosežen oz. več kot dosežen. Posamezni izdelki in kot bi danes temu rekli – poslovni model, se je širil tudi v druge kraje ožje in takratne širše domovine Jugoslavije. Tako so po enakem modelu pomagali usvojiti prvi proizvodni program in izobraziti prve zaposlene današnje Kovinoplastike Lož, posamezni programi pa so predstavljali začetni program Kladivarja Žiri (danes Poclain Hydraulics), avtomobilski program vžigalnih magnetov se je zaustavil, saj ga je plansko gospodarstvo predvidelo za novo tovarno Iskra Avtoelektrika (današnji Mahle), program komutatorjev se je nato že po priključitvi Nika k sistemu Iskra prenesel v Idrijo (današnji Kolektor), program kompre-

Obrtna delavnica Nika Žumra med letom 1933 in 1941

Niko, tovarna kovinskih in elektromehanskih izdelkov na Otokih iz leta 1958

ISKRA – tovarna elektromotorjev in gospodinjiskih aparatov Železniki okoli leta 1974

sorskih motorjev pa se je prenesel v Spodnjo Idrijo (današnja Hidria). Proizvodnja pa se je v okviru Iskre selila še v kraje Vrhnika, Žužemberk, Prilep (Makedonija), kjer pa se tovarne niso ohranile. Tudi prvotna tovarna Niko se je že leta 1959 razdelila na podjetje Tehnica, ki je prevzelo laboratorijski program, in pa po priključitvi k Iskri leta 1962 se je leta 1963 izločil še pisarniški program in ponovno ustanovilo podjetje Niko, ki uspešno deluje še danes. Izstopa tudi podatek, da je bila tovarna v Železnikih leta 1964 največji izvoznik v takratni skupini Iskra.

Po razpadu nekdanjega sistema Iskre in nekaj let zatem še države Jugoslavije je sledilo obdobje preoblikovanja. V tem času se je podjetje preimenovalo v Domel, lastništvo so ponovno prevzeli zaposleni in iz programa servomotorjev je nastal še obrat tovarne Indramat (današnji Bosch Rexroth) v Škofji Loki.

Danes Domel kot dedič produktivne zadruga Niko uspešno izpolnjuje ustanovno poslanstvo o zagotavljanju kvalitetnih delovnih mest svojim zaposlenim, vendar ne več samo lokalno, s prenovljenimi programi v Železnikih, na Trati ter v Retečah, pač pa

tudi globalno z uspešnimi proizvodnimi obrati v Srbiji ter na Kitajskem. Izročilo, ki smo ga prejeli od naših predhodnikov, nam je zgled in obenem zaveza, da ga živimo in skozi nadaljnji trajnostni razvoj predamo generacijam, ki prihajajo.

Sesalna enota 1958

Sesalna enota 2021

Domel danes 2021

Viri:

- Bogataj, F., 2014. Štalca, halštatska naselbina. Železne niti 11. Muzejsko društvo Železniki, Železniki 2014. str. 129.
- Albrecht, 1354. Darilna listina. BayHStA, HU Freising 311.
- Polajnar, P., 2016. Oživitev kovinarske dejavnosti v kraju. Železni kruh, (ur.M., Naglič), Železniki, str. 122.
- Polajnar, P., 2021. Naših 75 let. Zapis govora ob 75 letnici Domela.
- Demšar, V., 1973. Drobtinice iz zgodovine Železnikov v drugi polovici 19. stoletja. Selška dolina v preteklosti in sedanjosti. (ur. F., Planina). Muzejsko društvo v Škofji Loki, pododbor Železniki, Železniki, str. 117
- Gortnar, A., 2016. Zaton železarstva ob koncu 19. stoletja. Železni kruh, (ur.M., Naglič), Železniki, 2016, str. 74.
- Rejec, J., 2016. Domel danes. Železni kruh, (ur.M., Naglič), Železniki, str. 144.

NAŠIH 75 LET

Peter Polajnar

Spodnji prispevek je ob 75- obletnici začetka moderne industrije v Železnikih zapisal pobudnik in eden njenih najbolj zaslužnih soustvarjalcev.

Življenjske okoliščine in zgledi somišljenikov so izoblikovali njegov delovni, pošten ter vztrajni značaj. Že v ranih otroških letih je moral poprijeti za delo in tam s pridnostjo hitro napredoval, kar pa je prekinil klic v narodno-osvobodilni boj, ki se mu je pridružil še pred dopolnjenim 17. letom. Po končani vojni je takoj pristopil k ponovni oživitvi proizvodnje in bil tako najmlajši soustanovitelj produktivne zadruge Niko. Kljub veliki želji po nadaljnjem šolanju in višji doseženi izobrazbi pa je v ospredje postavljal

skupno dobro in prevzemal najzahtevnejše naloge v podjetju ter z veliko prizadevnostjo in poštenostjo uspešno premagoval vsakovrstne izzive. Svojo energijo je razdal tudi izven podjetja in se prizadevno udeleževal pri širjenju splošne razgledanosti tudi z delom v Muzejskem društvu Železniki. Kot bomo videli v spodnjem prispevku, je kljub doseženim častitljivim 93 letom, njegova misel še vedno klena in modra ter kot taka zgled za vse nas, ki smo dediči ustvarjalnosti naših predhodnikov.

Dano mi je in zelo sem srečen, da se lahko veselimo z vami in da vam lahko čestitam k tako lepemu in visokemu jubileju vašega skupnega dela in delovnih uspehov.

Vesel sem, da seme, ki smo ga sejali pred 75 leti, rodi še danes; ne samo rodi, je vse bolj zdravo, vse bolj žlahtno, vse bolj odporno, sposobno preživetja kljub vsem težavam, ki so se kot zapreke v teh desetletjih pojavljale, spremljale, pa tudi hromile vaše delo, sposobno preživetja vseh oblik gospodarjenja, reform, inflacije, devalvacije, od planskega gospodarstva, neučinkovitega samoupravljanja, vse do zloma politike, ki je bila zažrta v vse pore gospodarstva. Vsa ta obdobja ste prebrodili in iz njih izšli kot zmagovalci.

Ko sta leta 1906 ugasnila plavž in zadnja kovaška ješa žebjarja na Racovniku, je to pomenilo konec 600-letne železarske tradicije in sledilo je 40 let brezizglednega socialnega položaja prebivalstva v kraju. Zaradi izgube dela in posledično zaslužka so morali kovači iskati zaposlitve drugod - izven kraja. Mnogi

so se podali celo v Bosno, na Reko in v Trst, drugi pa v bližnje kraje - centre gospodarstva, in sicer v Kropo, Tržič, Ljubljano, na Jesenice. Udinjali so se povsod, kjer so zato bili dani pogoji. Seveda je bila ta možnost dana le mlajšim, neporočenim ljudem. Družinski očetje pa so z družinami vred zapadli v revščino in bedo, ki je kraj zasvojila naslednjih 40 let.

Majhen krog ljudi, ki z okoriščanjem starih kapitalistov ni bil prizadet, je cinično presojal, da je v Železnikih prostora le za 4-5 družin, ostali se bodo morali izseliti.

Množica brezposelnih pa se je usmerjala v skupnosti, ki imajo globlji pomen po zaposlitvi. Konjunktura je razgibala lesno obrt. Večje število jih je pričelo sodariti v zdaj že Sodarski zadrugi, toda to je bila le peščica brezposelnih.

Mladina je odraščala v brezizgledni bodočnosti. Šolanje je bilo na najnižji stopnji in ni preseglo mere, ki je potrebna človeku, če hoče zasesti mesto pri najnižjih delih. Ostareli kovači so odhajali, z njim tudi znanje. Nov rod je tako imel dostop le do najnižjih del: pri hlapcih in drugi služinčadi in težaškemu delu.

Lajinub

o ustanovi skupšini „Niko“ produktivna kadruge lovinarjev
z omejenim javstvom v Seleznicah dne 17 aprila 1946 v Seleznicah
slovni red: 1. Poročanje o ustanovitvi kadruge

2.) Sprejem pravil

3.) Volitev upravnega in nadzornega odbora

4.) Razučenost.

1.) Tov. Lumer otvori ob 18 uri skupščino in prosi tov. Jelenko Antona, da
obrazloži nameni in pomen kadruge. kajle ugotovi, da je 15 ustanovi-
teljev podpisalo ustanovitveno izjavo in oziroma 15 poslovnik dele-
kov. Nato izvoli skupščina za predsednika tov. Lumer, za zapisničarja
tov. Šmid Matkoša, za overovalce zapisnika teber Mitosa in Šmid
Janko.

2.) Nato obrazloži poročilo ter poravnane dele ločbe predlaganih za-
družitih pravil. Po razgovoru in popolniti poravnanih delovih prej-
me skupščina pravila z 15 glasovi proti 0 glasov

3.) Skupščina izvoli z 11 glasovi proti 0 glasov v upravni odbor na-
slednje zadrušnike: Lumer Niko klgje, mojster Seleznic 17 - predsednik

Šmid Matkoš druž. str. tehnik " 107 kapič

Torkar Jonf kovar-sofer " 81 blagajnik

Šmid Janko orostničar " 21 odbornik

teber Mitosa " jecunovec " "

za namestnike članov upravnega odbora izvoli z 13 glasovi proti 0
slednje zadrušnike: Čučar Alojzij, Orenič Jože.

V nadzorni odbor izvoli skupščina z 12 glasovi proti 0 naslednje
zadrušnike: Jelenko Anton, Rodič Anton, Fajflax Franec. Za namestnika
članov nadzornega odbora izvoli z 14 glasovi proti 0 tov. Kolar Jože
voljenu prejnjajo izvolitev

4.) ob 19 uri zaključiti predsednik ustanove skupščino in izvoli uprav-
ni odbor ustanove listine.

Lumer Niko, predsednik skupščine

Šmid Janko

E. H. Čeb

Približno 100 družin brezposelnih je iskalo pomoč na občini, ki pa je bila prav tako siromašna in je le s težavo zmogla izvajati javna dela. V letu 1933 se je položaj bistveno obrnil na bolje. Izvoljen je bil nov župan, ki je bil delavskega porekla in je imel prisluh za težave brezposelnih. Iskal je možnosti zaposlitve ljudi. Navezal je stike s tovarno Plamen iz Kroke in uspel. Plamen naj bi v Železnikih izpostavil svojo podružnico za kovanje žebeljev planinčarjev. Ideja je bila deležna veliko optimizma. Delo je v redu steklo. Za začetek je deset brezposelnih dobilo delo. Čas za vzpostavitev nove proizvodnje pa ni bil primeren. Prisotna gospodarska kriza je odigrala svoj vloga. Zaradi pomanjkanja naročil je dejavnost po dveh letih uspešnega poslovanja zamrla. Nekateri od usposobljenih kovačev so se prezaposlili v Kropi.

V leta 1937 je bila ustanovljena Lesna zadruga za Selško dolino. Vanjo so bili vključeni posestniki gozdov. Postala je močan gospodarski faktor. Zaposlovala je tudi nekaj delavcev. Za prisotno brezposelnost pa še ni pomenila rešitev. Zadruga kot gospodarski objekt je postala temelj zgradbi delovnih ljudi. Njena uspešna gospodarska dejavnost je delavcem in kmetom prvič neposredno na »roke prinesla denar« in je pomenila konec neodvisnosti in gospodarskega pritiska.

Z bližanjem napada na Jugoslavijo pa se je napovedovala doba gospodarskega propada in brezposelnosti železnikarskih kovačev. Utrjevanje meje, za kar je bil v Železnikih nameščen štab, je v kraju razmere brezposelnih delno izboljšalo. Toda le za krajši čas. S propadom države so prenehale tudi zaposlitve, posledično pa tudi zaslužek.

Železniki so v času stare Jugoslavije veljali za drugo najrevnejše naselje v takratni Dravski banovini. Inicijativnost župana za odpravo takega stanja je botrovala obisku bana v Železnikih, z namenom, da se ga pouči o stanju v Železnikih. Ban je bil dokaj slavno sprejet. Pozdravilo pa ga je tudi zlobno, a vendar resnično reklo: »Pozdravljen bod' Marko Natlačen, k' te čaka Železnikar lačen«.

Niko – produktna zadruga kovinarjev iz leta 1946

NIKO, produktivna zadruga z omejenim jamstvom – proizvodnja sestavnih kosov mehanizma za fascikle.

Nastopil je čas vojne. Krvava pot naroda. Za razliko od razmer drugod po Jugoslaviji je okupator uveljavil načelo, da nihče ne sme biti brez dela. Toda kaj? Železniki niso imeli nobene osnove. Številna brezposelnost je tako služila kot rezervat delovne sile. Do tedaj nepoznan Urad za zaposlovanje je po svoji volji razporejal in zaposloval ljudi. Veliko mladih fantov je dobilo delo v Kranju, na Jesenicah, na železnici, pri gradnji cest, veliko deklet pa je bilo napotenih na Koroško in Tirolsko. Ostareli moški, ki so ostali doma, pa so se zaposlili pri obnovi porušjenih mostov in gradnji ceste v Sorico. Vse to pa je kraj vodilo le na pot propada.

Sledil je upor proti okupatorju. Krepko je redčil mlade vrste in dokončno uničil še tisto prgišče gospodarstva, ki je še kazalo znake življenja. Vse dejavnosti so bile vpete v podporo upor, tako usnjarna Dermota kot kovinska obrt Nika Žumra. Česti vpadi okupatorskih enot v kraj so vznemirjali in motili načrtovano in zahtevano delo v postavljenih rokih. Da bi se temu izognili, je bilo odločeno, da se Žumrova obrt preseli na osvobojeno ozemlje na področju Cerknega. Načrt je bil že v teku. Drobní inventar je bil že odpeljan. Za njim se je izgubila vsak sled. Strojna oprema je že bila odmontirana in pripravljena za transport. To pa je preprečila zadnja marčevska

ofenziva, usmerjena prav na to področje. Po končani ofenzivi je sledila osvoboditev, z njo pa je misel na preselitev postala brezpredmetna. Kakšna sreča za Železnike. Prav ta oprema je potem služila kot zaroček novi industriji v kraju.

Povojne razmere v borbah porušjenih Železnikih so kazale dokaj slabo perspektivno za normalno življenje domačim ljudem, za njihovo preživetje. Izstopalo je vprašanje, ali bo kraj deležen enake usode brezposelnosti in z njo povezane bede, kot jo je bil deležen zadnjih 40 let. Kraj je bil gospodarsko popolnoma ohromljen. Ljudje vajeni bednega življenja in preživetih vojnih grozot so v svoji skromnosti potrpežljivo čakali na družbeno pomoč. Številne žrtve in pomoč »osvobodilnemu pokretu«, ki jih je kraj doprinesel na oltar zmage, naj bi bilo zadosten razlog novi oblasti za hitre in nujne spremembe. Pa ni bilo tako. Nova oblast ni bila pripravljena na odpravo zakoreninjenih težav in siromaštva. Železniki (in s tem vsa dolina) naj bi kot doslej tudi v bodoče služili kot rezervat delovne sile družbeno podprtim industrijskim centrom. Med domačini pa so bili posamezniki, ki so razmišljali drugače. Niso se sprijaznili z dejstvom, da tako je in da tako tudi ostane. Če dolina premore presežek delovne sile, čemu naj bi ta služila drugim industrijskim centrom, zakaj ne domačemu kraju. V

tej smeri so se pričele aktivnosti, ki pa niso dobile družbene podpore. Krajevni možje in drugi dobrosmisleči so brezuspešno sestankovali, čeprav enotni v zahtevi po spremembah za dobrobit kraja. Sprejeli so sklep in izglasovali zahtevo, naj se Globočnikova tovarna v Ljubljani, ki je bila zgrajena z žulji Železnikarskih kovačev in je kot konkurenčna proizvodnja botrovala zatonu njihovega dela, preseli v Železnike. Pooblastili so g. Nika Žumra, da zahtevo prenese ministru za industrijo Francu Leskovšku Luki. Leskovšek je zahtevo takoj zavrnil z utemeljitvijo: »Mi v takih grapah, kot je Selška dolina, industrije ne bomo gradili. Železnikarji, če ste kruha lačni, v industrijskih centrih preko hriba ga bo tudi za vas. Žumer je ostro reagiral in izpostavljaval pravice in zahteve Železnikarjev. Pri razgovoru je sodeloval tudi pomočnik ministra ing. Oswald. Začelo se je posmehovanje, norčevanje iz Železnikarjev in Žumra osebno, češ, ali ima malo »zagreto« glavo. Obisk je doživel popoln neuspeh. Pred odhodom je Žumer ministru oponešel: »Železnikarji bodo kruh morali imeti in ga bodo

NIKO, produktivna zadruga z omejenim jamstvom – izdelava prve serije centrifug v maju leta 1953.

imeli, bomo pa sami poskrbeli za to, pa če vam je prav ali ne.« Ker v tej smeri ni bilo uspeha in je bila vsaka iniciativa zavrnjena, se je Žumer preusmeril na drugi organ, na katerega pa Leskovšek ni imel vpliva, na Zadružno zvezo Slovenije, na Maksa Krmelja – Matijo. Ta je pokazal več razumevanja, ni pa vedel kako. Zadružništvo je bilo le kmetijsko usmerjeno, ni pa imelo nobenega znanja o proizvodnih usmeritvah. Odtlej so potekale vse aktivnosti s tem organom in

NIKO, produktivna zadruga z omejenim jamstvom – ustanovni člani: od leve spredaj: Osenčič Jože, Mohorič Jože, Kristan Jože, Šmid Matevž, Šmid Janko, Weber Milan ter od leve zadaj: Pflajfar Franc, Dolenc Anton, Peter Polajnar, Jelenc Anton, Žumer Niko, Torkar Jože, Bertoncej Niko. Manjkajo: Čemažar Lojze, Rodič Anton, Benedičič Jakob.

to uspešno. Pogoji za ustanovitev zadruga so bili opravljeni. Zdaj je Žumer ohrabren ponovno obiskal Ministrstvo za industrijo, prisoten pa je bil samo ing. Oswald. Pojasnil mu je potek dogajanja in naštel dosežke. Informacije so ing. Oswalda tako« stogotile«, da se je spozabil, zgrabil Žumra za oprsje in ga fizično izrinil na hodnik. Krajevni organi so zatem s strani političnega vrha republike prejeli kritični opomin, kako se drznemo Železnikarji pogovarjati z ministrom in kako se drznemo ugovarjati socialističnim usmeritvam. Prepovedano jim je bilo vsako razpravljanje in sklepanje o morebitni tovarni.

Železnikarji pa se niso dali. Ideja o ustanovitvi zadruga je zorela in naletela na plodna tla. Hitro in plodno se je razrašala in zorela. Pričele so se intenzivne priprave na ustanovitev zadruga, vzporedno pa za zagon njenega prvega proizvoda – mehanizma za registratorje. Ustanovitev zadruga je sledila že 27. aprila 1946 in to kljub vsem grožnjam, vzpostavitev proizvodnje pa je malo zaostajala.

Do 1. avgusta je zadruga zaposlovala le 16 članov, po tem datumu pa je opravila masovni sprejem kar 40 delavcev, večinoma žensk, bodočih proizvodnih delavk. Kljub negotovosti obstoja je bilo izraženo popolno zaupanje. Ne da se opisati, kakšno veselje, kakšno navdušenje je bilo izraženo ob sprejemu. Od samega veselja ljudje niso vedeli, kaj početi. Prisotna je bila prava brezglavost. Kakšna pripravljenost za delo. Merilo je bilo le opravljeno delo. Ne čas. Opravljena naloga in to vsak dan. Če kdo tega ni zmožel, mu je sosed priskočil na pomoč. Solidarnost je bila prisotna od prvega dne. Uveljavljen je bil tekmovalni duh, kdo več zmore in kdo bolje ustvarja. Sledila je prva plača. Tovarna je bila pravi čebelji panj. Vse je brenčalo. Samo veselje, sam smeh, od veselja pa tudi solze. Popolna brezglavost. Dekleta

Peter Polajnar ob nagovoru prejemnikom Domelovih priznanj za inovativnost

so si dala duška, plesala so, se objemala in pela. To je bilo pravo praznovanje. Dobiti denar prvič na roko je bilo pravo doživetje. Dekleta so bila presrečna. Niso mogla verjeti, da bo plača vsak mesec. Taka razlika od zaslužka pridobljenega s klekljanjem. Pri izdelavi čipk so se dnevno udinjale po 12-16 ur, zaslužek pa je bil pičlih 10 dinarjev, sedaj pa so le za 8 ur dela prejele dvojni zaslužek. Same sebi niso mogle verjeti, da je to res. Morala je bila na višku, taka pa tudi pripravljenost za delo.

Žumer je rekel: »Poznam svoje ljudi. Nikoli prej in nikoli pozneje ni bilo v njih toliko delovnega elana kot prva leta po začetku obstoja zadruga.«

Hodite po poti, po kateri so hodile generacije pred vami. Po poti, ki vodi v pravo smer, dovolj je široka za vse. Po poti, ki je utrjena, ob pametni uporabi tudi varna. Ne iščite bližnjic ne stranpoti, ki so lahko usodne. Ne zaustavljajte se ob doseženih lovorikah.

Delajte prizadevno in disciplinirano, da boste jedli svoj pošteno zaslužen kruh. Samo delo je garant blagostanja in vodi k napredku.

Borite se proti poskusom zlorab in izkoriščanja. Ste lastniki tovarne, ne dovolite, da se kadarkoli odsvoji.

Zmagujte v gospodarski in proizvodni tekmi in zagotavljajte napredek v trajno perspektivnih izdelkih. Tekma je neizprosna. Ne dovolite, da vas izrine iz začrtane smeri.

NOVOZAPOSLENI

Nataša Dolenc

Predstavljajo se sodelavci, ki so se nam pridružili v januarju in februarju. Vsem, ki ste se odzvali našemu vabilu za sodelovanje, se zahvaljujemo.

TOMAŽ BERGANT

Moje ime je Tomaž Bergant. Prihajam iz vasi Sv. Duh pri Škofji Loki. Podeželsko okolje, ki pa se tudi spreminja. To okolje me je nekako zaznamovalo, predvsem s športom.

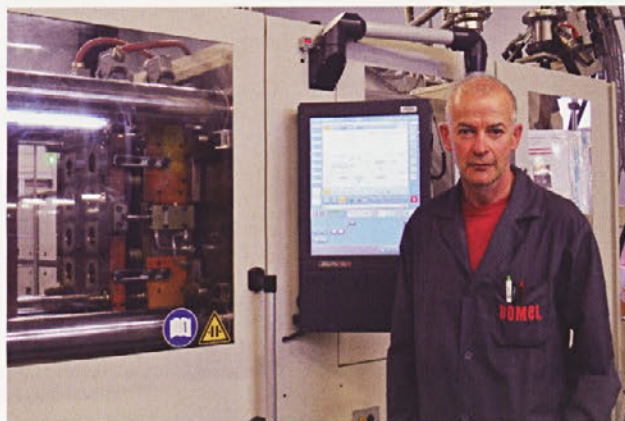
Sem zaposlen v oddelku tehnologije (DOMEL - Reteče) na področju izdelave statorjev in rotorjev za avtomobilsko industrijo.

S strojništvom in tehniko se ukvarjam že več let, od strojne tehnične šole, pa potem študija na strojni fakulteti, kjer sem študij uspešno zaključil s temo o injekcijskem brizganju polimerov in meritvah notranjega tlaka v orodju za polimere.

Sam sem športnik po duši, tako da sem na Fakulteti za šport nadaljeval študij, usmerjal nogomet in študij uspešno zaključil leta 2014.

Sprašujete me, zakaj firma DOMEL. Poglejte, svet že dolgo govori o božji roki (D. A. Maradona), zase pa pravim, božja volja ..., verjetno pa tudi nekaj moje, saj menim, da je DOMEL dobro podjetje.

Na poslovno okolje in delo velikokrat gledam z vidika tekmovanja in dobrih rezultatov vsak dan. Lahko tekmujejo na nivoju vaše lige, divje lige, ... itd., vrh

pa dosežemo z ligo prvakov (najboljši klubi, najboljši igralci, najboljša podjetja).

Menim, da firma DOMEL že igra na nivoju lige prvakov, saj svoje izdelke prodaja po celem svetu, in tako naj ostane še naprej, saj je to globalna tekma.

Spoštovane sodelavke in sodelavci, želim vam veliko uspeha pri delu, veselja do dela in osebnega zadovoljstva.

ALMA PORCIĆ

Sem Alma Porčić, stara sam 24 let. Stanujem v Škofji Loki, končala sam trgovsko šolo. Delo v Domelu me zelo veseli. Delam v montaži, kjer sestavljamo motorje. Menim, da se s sodelavkami razumemo odlično, poleg tega so mi vedno pripravljene priskočiti na pomoč. Sem mati dveh čudovitih punčk Aline in Larise. Svoj prosti čas preživljam z njima. Onidve sta moj največji navdih.

KATARINA RANT

Sem Katarina Rant in že 13 let živim v Železnikih, kjer sem si ustvarila družino. Po izobrazbi sem uni.

dipl. ing. živilske tehnologije. V svoji stroki se nisem nikoli zaposlila, mi pa pridobljena znanja koristijo v vsakdanjem življenju.

12 let sem bila zaposlena v podjetju DSV Transport, največ sem se ukvarjala z mednarodnim cestnim transportom.

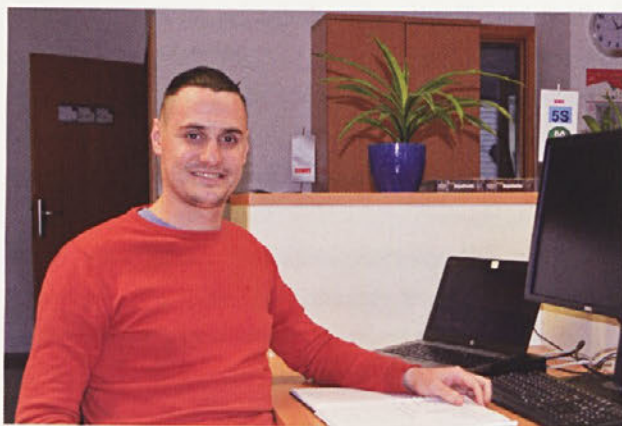
Zaposlitev v Domelu je bila že dalj časa moja želja, saj je uspešno podjetje in blizu mojega doma. Tudi odnosi med zaposlenimi so dobri. Izkušnje mi pomagajo tudi v Domelu, kjer sem se zaposlila v nabavi. S sodelavci se dobro razumem, hvaležna sem jim za vso pomoč. Veselim se dneva, ko bomo ponovno vsi v pisarni, da se bolje spoznamo.

Prosti čas preživim z družino. Če pa mi uspe prioriti kakšno urico zase, pa najraje grem na enega izmed okoliških hribov, v »prejšnji normalnosti« pa sem rada šla tudi na kakšen koncert.

VID OBLAK

Sem Vid Oblak, star 26 let in prihajam iz okolice Gorenje vasi. Po izobrazbi sem diplomirani ekonomist. Delovne izkušnje sem začel pridobivati v restavraciji, kjer sem nekaj let opravljal študentsko delo. Kasneje sem se tam redno zaposlil za določen čas enega leta. Po dokončanem študiju sem si želel delati na svojem področju, zato sem se za nekaj mesecev zaposlil kot asistent računovodje v podjetju GA+ Kuhinje. Zaradi situacije s covidom sem bil primoran poiskati novo zaposlitev. Po priporočilih sorodnikov in kolegov sem se odločil za delo v nabavi v podjetju Domel. Zelo me veseli delati v podjetju, ki je ambiciozno in ki mi omogoča graditi kariero. Zato sem se zelo razveselil, da so me sodelavci tako lepo sprejeli. Svoj prosti čas rad izkoristim za druženje s prijatelji in za igranje bobnov.

SAMOPOMOČ NAŠEMU TELESU

pri premagovanju vsakdanjih skrbi in dvig imunske odpornosti

Janja Kozjek

V prejšnji številki sem pisala na temo strahov, ki nas pestijo. Tokrat bi dodala nekaj na temo pozitivnega življenja, ki si ga v največji meri lahko ustvarjamo le sami.

OD NEGATIVNEGA K POZITIVNEMU

Ne glede na zunanje dejavnike s pozitivnim mišl-

jenjem zagotovo lahko vplivamo na kvaliteto svojega življenja. Vsak problem lahko spremenimo v izziv,

vsako dogajanje in vplive iz okolja lahko pogledamo iz več zornih kotov. Če o vsem razmišljamo samo negativno, se nam bodo vse stvari v življenju odvijale v negativno smer. Že stari pregovor pravi, da je vsaka stvar za nekaj dobra oz. bi bilo lahko vedno še slabše.

Kakorkoli pristopamo, je pomembno, da delujemo zavestno in z vso odgovornostjo. Če imamo zdravstvene težave, moramo še toliko bolj nadzorovati lastna dejanja in poskusiti ugotoviti, ali počnemo kaj takega, kar nam jih povzroča oz. kaj nam škoduje. Če gre za čustvene težave, moramo storiti vse, da opravimo s svojo preteklostjo. Priti moramo do te točke, da nehamo kriviti druge za negativna stanja in sami s pozitivnimi dejanji ustvariti okoliščine, v katerih bomo srečnejši. Veliko lahko dosežemo sami, brez zdravnika, brez terapevta - sami in naš um.

Če hočemo živeti polno življenje, se moramo opirati na naslednje:

- prevzeti moramo odgovornost za svoje dobro počutje,
- stremeti moramo k najboljšim odnosom tako doma kot v službi,
- prekiniti s škodljivimi odnosi,
- se truditi, da smo resnično mi,
- skrbeti za svoje fizično in psihično zdravje,

- uporabljati svoje možgane,
- pri sebi razumeti, kaj nas poganja, motivira, imeti čas tudi zase,
- delati stvari, ki nam dajejo smisel v življenju ...

Vse to pomeni, da moramo delati na sebi, da razvijemo sebi pozitivno okolje in potenciale za srečno življenje. Če bomo delali na sebi in zavračali krivdo drugih, čeprav so lahko tudi drugi krivi za našo nesrečo, bomo najprej pomagali sebi in posredno še tistim, ki nas obkrožajo. Življenje ni vedno pravično in vsako minuto, ki jo porabimo za obtoževanje drugih, bi lahko porabili za razmislek o tem, kako lahko izboljšamo svoj položaj.

POMAGAJMO TELESU, da si bo samo pomagalo.

Naša telesa so pravi čudež narave in življenjske energije. Procesi, ki se odvijajo v našem telesu vsako sekundo, nam povedo, da ni stroja, ki ga je naredil človek in ki bi se lahko meril z delovanjem našega telesa. Medtem ko to berete, vam bije srce, prepona se giblje skupaj s pljuči, če ste ravno jedli, deluje prebava, po telesu se pretaka kri in dogaja se še tisoč drugih stvari, ki se jih sploh ne zavedamo. Vse to se dogaja tudi takrat, ko za telo ne skrbimo dovolj; nismo fizično aktivni, da bi limfnemu sistemu omogočili opravljati svoje delo, uživamo preveč hrane, pogos-

to tudi napačno hrano, ne pijemo dovolj vode in smo dehidrirani, ne počivamo dovolj in z vsem tem dopuščamo, da v nas narašča stres. Nato se čudimo, zakaj ne moremo spati, smo depresivni in utrujeni od vsakdanjega življenja. Vsi ti telesni znaki nas opozarjajo, da delamo nekaj narobe. Telo je univerzalno uglašen stroj, ki se je samo sposobno uravnava, kadar pade iz ravnotežja. Kot vsak stroj tudi telo potrebuje vzdrževanje z dobro, hranljivo hrano, veliko vode, potrebuje svež in čist zrak, svetlobo in zmerno vadbo. Če poskrbimo za te fizikalne dejavnike, ima telo možnost samouravnavanja. Za takšno uravnavanje telesa moramo pri prehrani izločiti škodljive snovi. Tudi vode ne moremo nadomestiti z nobeno drugo pijačo (sokovi, čaji, kava, pivo ...), saj mora telo vse to predelati. Samo voda je tista, ki pride do celic in pomaga telesu, da se obnavlja in deluje. Minimalno moramo spiti 2 l vode dnevno. Tudi zvečer pred spanjem je priporočljivo spiti vsaj kozarec vode, da bo čez noč telo lažje "odplavilo" škodljive snovi in se bodo celice obnovile.

OSKRBA TELESA S KISIKOM

Ves čas dihamo, podnevi in ponoči, ko smo budni in ko spimo. Dihanje se dogaja samo po sebi in nanj nismo pozorni, razen če postane nenavadno hitro. To se zgodi, ko smo vznemirjeni, ko tečemo, ko doživljamo strah ali imamo celo panični napad. Če bomo dalj časa nervozni ali prestrašeni, bomo avtomatično zadrževali dih. V času stresa je telo napeto. Če se to dogaja dalj časa, ta napetost telesu povzroča škodo. Nepravilno dihanje onemogoča oskrbo s kisikom celotnemu telesu. Če to traja daljše obdobje, lahko pripelje do aksioznosti in depresije, raznih bolečin v telesu, ker celice nimajo dobolj kisika, da bi se uravnemale. To lahko pripelje do bolezenskih

stanj, tako fizičnih kot duševnih. Zato je še toliko bolj pomembno, da dihanje uravnavamo zavestno. Naš dihalni organ pljuča so nepredihana in ne delujejo, kot bi morala. Vsi organi, ki niso oskrbljeni s kisikom, so zato še bolj podvrženi raznim vnetjem. Ko gledamo bolnike s covidom na intenzivnih oddelkih, so le-ti po večini obrnjeni na trebuh, ker če ležimo samo na hrbtu, pljuča zadaj ne dihajo, kot bi morala, in se vnetja ne zdravijo. Zato bolnike obračajo, da se celotna pljuča predihajo.

S pravilnim dihanjem in z vsakodnevno vadbo dihalnih vaj pljuča in tako tudi ostale organe oskrbimo s kisikom. To najlažje naredimo, če gremo v hrib in se močno predihamo. Če to ni možno vsak dan, se na svežem zraku udobno namestimo, zapremo oči in "prisluhujemo" svojemu dihanju. Vdihnemo skozi nos in pri tem začutimo gibanje telesa navzgor. Izdihnemo skozi usta počasi in telo se giba navzdol. Roko si položimo nad popek, da začutimo dihanje s trebušno prepono. To vajo delajmo zavestno vsak dan in poskrbimo, da bodo pljuča predihana in manj podvržena vnetjem. Vajo ponovimo vsaj 10-krat.

S pozitivnim pogledom na življenje, z dihalnimi vajami, zadostnim pitjem vode, načinom prehranjevanja in zmerno telesno vadbo lahko zase naredimo največ. S tem dokazano krepimo imunski sistem, ki ga v času okužb s covidom vsi še toliko bolj potrebujemo.

Vir:

- Knjiga z naslovom: Pozitivno življenje; avtorica: Vera Peiffer, Založba Didakta, 2007.

ČEBELICE, ČEBELICE, ...

Ana Jelenc

Le kdo ne pozna Slakove pesmi Čebelice, kjer jih že on opeva kot prijateljice?

20. maja praznujemo dan čebel in drugih oprasevalcev, zato sem se tokrat odločila, da napišem nekaj o teh malih, prečudovitih in pridnih bitjih, ki navsezadnje skrbijo tudi za naš obstoj. Ljudje se sploh ne zavedamo, kako so čebele pravzaprav pomembne za naš obstanek in kako pomembno vlogo imajo pri zagotavljanju proizvodnje hrane in ohranjanju zdravega in naravnega življenjskega okolja.

Čebele slovijo tudi po svoji vlogi za zagotavljanje visoko kakovostnih izdelkov (med, matični mleček in cvetni prah) kot tudi izdelkov, ki jih uporabljamo v zdravstvu in drugih panogah (čebelji vosek, propolis in čebelji strup). Poleg tega pa čebele počnejo še veliko več!

Največji doprinos čebel in drugih oprasevalcev je oprasevanje skoraj treh četrtin vseh rastlin, s katerimi proizvedemo 90 odstotkov svetovne hrane. Tretjina svetovne pridelave hrane je odvisna od čebel oziroma vsaka tretja žlica hrane je odvisna od oprasevanja.

V preteklih petdesetih letih se je količina pridelkov, odvisnih od oprasevalcev (kot so sadje, zelenjava, semena, oreščki in oljnice), povečala za kar trikrat. Učinkovito oprasevanje povečuje količino kmetijskih pridelkov, izboljšuje njihovo kakovost in povečuje odpornost rastlin proti škodljivcem.

Čebele so tudi pokazatelj razmer v okolju. Njihova prisotnost, odsotnost oziroma številčnost nam sporočajo, da se lahko z okoljem nekaj dogaja in da je treba ukrepati. Z opazovanjem razvoja in zdravstvenega stanja čebel je mogoče ugotoviti spremembe v okolju in pravočasno ukrepati.

Pogovarjala sem se s čebelarjem Milanom Berce-
tom iz Lajš. S čebelarstvom se je začel ukvarjati pred

približno 25 leti, ker je želel oživeti domač čebelnjak, ki je že nekaj časa sameval. Trenutno ima 4 družine čebel, največ pa jih je imel 10. Vprašala sem ga, v čem je danes problem čebelarstva in če misli, da so čebele ogrožene. Hitro pove, da je problem v veliki uporabi gnojil v kmetijstvu in bolezni (varoa). Pravi tudi, da če se bodo ti dejavniki (pesticidi in bolezni) slabšali, bodo čebele res lahko ogrožene.

Zanimalo me je tudi, če se mlajše generacije zanimajo za čebelarstvo, ampak pravi, da jih on osebno ne pozna veliko, se pa dobi kakšen sosedov otrok, ki pokaže zanimanje za čebele. Takrat mu z veseljem pokaže, kaj čebelarji delajo in tako predaja svoje

Predajanje znanja mlajšim generacijam

Narisala Ana Dimitrijevič

znanje tudi generacijam za seboj.

Na hitro mi je še povedal, kako poteka čebelarjevo delo čez leto. Spomladi je treba pogledati, če imajo čebele še kaj hrane in če je je premalo, jo doda. Spremlja razvoj čebel. Poleti toči med, če ga je kaj. ☐ Jeseni hrani čebele za čez zimo, in sicer s sladkorno tekočino. Po potrebi tudi zdravljenje varoe (zajedavec). Pozimi pa pridejo na vrsto vzdrževanje opreme, izobraževanja in načrti za naslednjo sezono.

Med, ki ga pridela, imajo za domačo uporabo in za prodajo. Pripravlja tudi stranski proizvod iz postopka ekstrakcije - čebelji vosek. Tega stopi v ploščice, uporabimo pa ga lahko v svojem domu, pri lepotni rutini in celo pri kuhanju. Tudi jaz ga rada kupim za izdelavo kakšne svečke, kremice ali balzama.

Naj torej tudi letos dobro medi vsem našim čebelarjem!

PRVI MAJ

Nina Drol

Mednarodni praznik dela, 1. maj, praznujejo ljudje po svetu že od leta 1890. Kongres 2. internacionale v Parizu je leto pred tem priporočil ta dan za delavski praznik kot simbol mednarodne solidarnosti vseh delavcev in je spomin na dogodke, ki so se zgodili v začetku maja leta 1886 v Chicagu.

Njihov delavnik v tovarnah je namreč potekal od jutra do večera vsak dan v tednu, za to pa so bili plačani daleč premalo. Začeli so se združevati v razne organizacije in sindikate ter po uspehu kanadskih delavskih gibanj tudi sami stopili na ulice in zahtevali, da se uveljavi predpis, s katerim bi se zakonsko uveljavil osemurni delavnik. Prva stavka v podporo predpisu se je zgodila na 1. maj 1886 v Chicagu. Trupe delavcev so se zgrnile na ulice Chicaga, ki so sprva mirno zahtevali svoje pravice. Na 4. maj pa je na trgu Haymarket odjeknila eksplozija, ki je ubila osem policistov. Policija je odgovorila s streljanjem in ubila več ljudi, pet delavcev je bilo obsojenih na smrt. Protesti delavcev so se nato v naslednjih letih preselili tudi v Evropo.

Demonstracije v spomin na te dogodke so prerasle v proslave, ki so postale oblika delavskega boja. Skozi zgodovino se je odvilo mnogo različnih posku-

Demonstracije v Chicagu 4. maja 1886

sov, ki so si prizadevali nadomestiti ali izničiti tradicije in pomen 1. maja ter s tem levo politično ideologijo. Izmed njih je najbolj uspela opustitev praznovanja 1. maja v Združenih državah, ki so znane po svoji močni protikomunistični tradiciji. Amerika tako danes praznuje Delavski dan na prvi ponedeljek v septembru, ko se obeležuje pomen ameriških delavcev pri blaginji in moči države. 1. maj pa v ZDA velja kot dan prava, ki izkazuje pomen pravnega sistema za družbo in njeno ureditev. Tudi Kanada, Nizozemska, Velika Britanija in Avstralija ta dan praznujejo na drug datum kot drugje po svetu.

1. MAJ NA SLOVENSKEM

Starodavno kresovanje na Slovenskem izvira še iz predrimске venetske dobe, ki je povezano z mističnim čaščenjem Sonca, po drugi svetovni vojni pa je dobilo popolnoma novo vsebino. S kurjenjem kresov, postavljanjem mlajev in nošnjo nageljnov se je nadomestil praznik sv. Krstnika (24. junij) oziroma kresne noči. Slednje je postalo sestavni del delavskega praznika. Praznik je imel veliko težo in močan ideološki naboj.

V Sloveniji se je praznovanje praznika dela začelo že zgodaj po ameriških dogodkih leta 1890, in sicer

predvsem v rudarskih krajih, kasneje pa v območjih z industrijo, kot so bila mesta Trst, Ljubljana in Maribor. Skupščina FLRJ je že leta 1945 razglasila 1. maj za državni praznik, čez nekaj let pa je ta praznik postal dvodnevni. Krvavi boj slovenskih delavcev za svoje pravice so zabeležili 24. aprila leta 1920 na Zaloški ulici v Ljubljani. Takrat so stavkali železničarji, v kar jih je pahnilo nižanje plač, neplačevanje nadur in slabši delovni pogoji. Pri tem so jih podprli delavci različnih tovarn, od lesnih delavcev do opekarjev, najbolj pa so jih podpirali rudarji. Zasavski rudarji so celo postavljali ovire na železniških progah in zasedali železniške postaje. Režim je na železničarje vršil pritisk z očitki, da stavke niso delavsko, ampak so politično usmerjene in da za vsem stojijo komunisti. Pritisk se je povečal, ko je režim prepovedal delavske shode. Tako se je 24. aprila 1920 na Zaloški cesti zbralo 3.000 delavcev z družinami, ki so s svojo podporo stavkajočim železničarjem zahtevali delavske pravice. Pri vstopu v center mesta jih je zaustavilo dvajset žandarjev in šest policistov. Stavkajoči so jih hoteli sprva prepričati, da so vsi skupaj na isti strani in da vsi zahtevajo pravice za vse delavce. Ker jim to ni uspelo, so jih poskusili razorožiti, a nato so padli strelji s strani policistov. Vsaj trideset stavkajo-

Prvomajski sprevod v Ljubljani leta 1961 (foto: Jože Gal, Večer)

čih je bilo ranjenih, pod streli pa jih je padlo trinajst. Med njimi so bili tudi ženske in otroci. Stavka se je s tem končala. Takšni in podobni upori za delavske pravice so potekali ob svojem času povsod po svetu in potekajo še danes.

PRAZNOVANJA

Praznovanje 1. maja leta 1946 je bilo na Slovenskem najbolj množično in vseljudsko. V Ljubljani je bila 1. maja velikanska povorka, v kateri je bilo okoli 30.000 ljudi, 70.000 pa jo je spremljalo. Mesto je bilo v zastavah, cvetju in zelenju, pročelja hiš so bila ovešena z napisi in slikami voditeljev, povsod so odmevali glasovi iz zvočnikov in radijskih aparatov, ki so jih Ljubljanci postavili na okna. Povorka po mestnih ulicah in mimo slavnostne tribune na današnji Prešernovi cesti pred vhomom v nekdanjo Veselovo ulico je trajala štiri ure. V povorko so prišli ne samo Ljubljanci in okoliški prebivalci, temveč tudi delovni kolektivi in razna zastopstva iz vse Slovenije. Za čelom so korakali člani sindikalnih organizacij in delavci številnih podjetij, razvrščeni po strokah: kovinarji, železničarji, rudarji, prosvetni delavci, tekstilci, kmetje, zdravstveni delavci, grafičarji, gradbinci, »fizikurna« družstva, delavci kemične industrije, gostinci, gospodinjske pomočnice, trgovski pomočniki, uslužbenci bank in zavarovalnic, uradniki, poštarji, policisti, brivci in frizerji, združniki in drugi ter delegacije množičnih političnih organizacij Osvobodilne fronte, ženske in mladinske organizacije ter šolarji. Vsaka skupina je imela na svojem čelu napis s svojim imenom in zastavo. Vmes so korakale in igrale številne godbe. Vsaka skupina je prikazovala svoje delo, svoje stroje, izdelke in svoje uspehe.

Prva leta po vojni so bile prvomajske proslave v Jugoslaviji zelo mogočne manifestacije z velikimi paradami, kasneje pa so dobile manj pompozno obliko. Dan se je začel navsezgodaj zjutraj z budnicami pihalne godbe, čez dan so se vrstili številni sprevedi in kulturne prireditve, ki so se navadno zaključile zvečer s kresom in z veselico. Ljudje so imeli pripete rdeče nageljne, oblečeni so bili v najboljša oblačila. Pomembno mesto pri praznovanju so imele rdeče zastave in mlaji. Velik del takratnega praznovanja je bil prevzet po Sovjetski zvezi. Simbolika tega dne je bila v vseh vidikih povezana s solidarnostjo delavcev in z bojem za pravice.

Praznik 1. maja se je ves čas programsko vključeval

Prvomajski sprevod v Ljubljani leta 1961

val v aktualne družbene in politične tokove tudi po osvoboditvi. Postal je dan pregleda uspehov in naporov delovnih ljudi pri obnovi in pri gospodarski ter družbeni preobrazbi, postal je dan spodbud za nove napore na vseh področjih dela in ustvarjanja, bil je tudi dan mednarodne vzajemnosti delavstva v boju za mir, varnost in neodvisnost.

Obseg prvomajskih proslav se je skozi desetletja zmanjšal, v samostojni Sloveniji pa 1. maj ostaja praznik, kjer na predvečer praznika pripravijo kresovanje in veselico.

Vir: Wikipedija, Preberite.si, Zgodovinanadlani.si

NAMIG ZA VIKEND POTEP

Pusti grad

Barbara Debeljak

Trenutne razmere nam ne dovoljujejo potovanja, niti izletov izven svoje regije, zato je treba pogledati, kaj imamo pred nosom. Do Pustega gradu na Zgornji Lipnici vodi prijetna sprehajalna pot v objemu gozda in po s soncem obsijanih dobrih.

Izhodišče: športno igrišče v Kamni Gorici

Zahtevnost: lahka označena pot

Čas hoje v eno smer: 45 minut

Kamna Gorica je staro fužinarsko naselje, ki leži v ozki dolini potoka Lipnica pod severnimi obronki Jelovice. Po starem vaškem jedru so speljane ozke ulice, značilne fužinarske hiše z izklesanimi portali iz zelenega kamna in s kovanimi mrežami. Edinstven pečat kraju daje razvejana mreža vodnih kanalov, čez katere se pnejo številni mostovi in mostički.

Pri športnem igrišču v Kamni Gorici prečkamo glavno cesto in nadaljujemo naravnost po makadamski poti mimo počitniških hišic. Zelo lepo urejena pot sprva poteka skozi gozd, ki je posejan s skrivnostnimi skalnimi balvani.

Pod skalnimi pregradami nas vso pot obdaja bujno rastišče čemaža. Zelene listke, ki so najokusnejši od marca do maja, kasneje v sezoni dopolnijo še lepi beli cvetovi. Čemaž ali divji česen je ena najbolj

zdravih užitnih divjih rastlin, ki jo lahko uporabimo na številne načine. V teh krajih običajno pokuka iz zemlje takoj, ko je konec zime. Pri nabiranju moramo biti previdni, ker je zelo podoben strupenima šmarnici in podlesku!

Pot naprej vijuga preko travnikov in nas po poti v obliki črke S pripelje do prvih hiš na Zgornji Lipnici. Od tod ni več daleč do razvalin Pustega gradu. Na gradu smo nagrajeni s čudovitim razgledom na gozdove Lipniške doline in Jelovice ter vse do Bleda in Julijskih Alp s Triglavom.

POČITNIŠKE KAPACITETE in obdobje Covida-19

Aleksander Volf

Počitniške kapacitete so koristno orodje za motivacijo delavcev oziroma skrb za naše dobro počutje. Naše podjetje je to pred časom prepoznalo in ima za svoje delavce na razpolago trinajst (13) počitniških kapacitet, ki se nahajajo tako v Sloveniji kot na Hrvaškem (v toplicah in na morju) in jih lahko koristimo pod različnimi pogoji (5 objavljenih razpisov in vmesna obdobja).

Delavci lahko tako najamemo za svoj oddih oz. oddih svojih bližnjih različne počitniške kapacitete, kot so prikolice, brunarici, mobilna hišica ali apartmaji.

Za vzdrževanje in investicije počitniških kapacitet že vrsto let zvesto skrbi svet delavcev, ki sprotno spremlja tudi zasedenost kot stroškovno učinkovitost le-teh.

Zanimanje je že vrsto let med delavci v porastu in obdobje covid-19 je samo zanimanje le še povečalo.

Počitniške kapacitete so v osnovi namenjene našim delavcem, ki so v letu 2020 predstavljali v strukturi zasedenosti 86-odstotni delež. V kolikor so naše kapacitete proste, jih oddajamo tudi upokojujencem (v letu 2020 so ti predstavljali 8-odstotni delež zasedenosti) in izjemoma zunanjim uporabnikom (v letu 2020 so ti predstavljali 6-odstotni delež zasedenosti).

Cene najema naših počitniških kapacitet so ugodne in za vse enake, delavcem pa omogočamo plačilo v večmesečnih obrokih, ki se odvedejo od njihovih osebnih dohodkov (plač).

Vsak koristnik mora počitniško kapaciteto uporabljati kot dober gospodar ter kazensko in moralno odgovarja za vso škodo, ki nastane po njegovi krivdi. Koristnik, ki povzroči škodo v ali na počitniški kapaciteti, jo mora takoj nadomestiti, če pa to ni možno, jo mora nemudoma vpisati v knjigo gostov, takoj po vrnitvi z letovanja, pa jo mora prijaviti odboru za počitniško dejavnost. Prav tako mora spoštovati hišni red in skrbeti za čistočo.

Zanimanje za letovanje v naših kapacitetah se sicer letos ne razlikuje od zanimanja v preteklih letih, je pa zaslediti več zanimanja za kapacitete v Sloveniji, predvsem zaradi negotove situacije in samih ukrepov zaradi covid-19 (prehajanje državne meje).

Podrobno smo v letu 2020 proučili tudi zakonodajo glede načinov unovčevanja turističnih bonov v naših počitniških kapacitetah podjetja. Zaradi prevelikega tveganja in izpostavljenosti, tako podjetja kot tudi

koristnikov kapacitet, unovčenje turističnih bonov pri rezervaciji počitniških kapacitet tako ni možno. Za enak ukrep so se odločila tudi druga podjetja, ki ponujajo kapacitete svojim delavcem.

V obdobju covid-19 sprotno obveščamo delavce, ki so že pridobili termine, o njihovih možnostih samega koriščenja kapacitet in jih podrobno informiramo glede na trenutno situacijo s covidom-19. Ker ne vemo, kako se bodo ukrepi in priporočila glede virusa Covid-19 spreminjala, v primeru storniranja že pridobljenega termina izjemoma ne upoštevamo 22. člena Pravilnika o urejanju zadev v zvezi s počitniškimi objekti skupine Domel, ki navaja obveznost delavca (ni obveznosti).

Kot nam narekujejo trenutni ukrepi, žal v mesecu maju še ne bomo mogli koristiti naših počitniških kapacitet.

Trenutne proste termine sprotno objavljamo in jih lahko spremljate na naših internih straneh v podjetju.

Poleg tega vas z veseljem obveščamo, da je v pripravi nova aplikacija, ki jo pripravljamo skupaj z našo strokovno službo informatike in bo omogočala tudi boljšo sledljivost trenutnega stanja počitniških kapacitet (elektronska knjiga gostov).

Želimo si in upamo, da nam bodo v bližnji prihodnosti ponovno vse počitniške kapacitete dostopne in nam nudile oddih, ki ga še kako potrebujemo.

Zdravja vsem.

Lep počitniški pozdrav!

Mobilna hišica v kampu Aminess Sirena Novigrad

Počitniška prikolica v kampu Poljana Mali Lošinj

Namesto naslova sem vam pripravila rebus.

Danica Jelenc

Saj ne morem verjeti, ampak če še bolj preštevam, sem bila več kot pol leta na bolniški. V zadnjem letu se je vsaj zame vse obrnilo na glavo. Najprej smo se soočali s korono in z delom od doma, potem se je na poletje vse skupaj nekoliko umirilo, ampak ne zame. Zdravje mi je nagajalo že od začetka leta, vendar pa sem junija dobila tisto kruto diagnozo – metastaze na pljučih. Najprej sem bila tri tedne v bolnici, potem pa kemoterapije, 15 naj bi jih bilo dovolj. Zdravje se mi je pričelo vračati – vsaj mislila sem tako – ampak sem samo mislila. Namesto da bi konec novembra šla v službo, sem spet pristala v bolnici. Vse te kemoterapije niso bile dovolj, celice so se potuhnile, spet so pričele »rovoriti«. In so mi predpisali še 12 drugačnih kemoterapij. Upam, da so bile te bolj uspešne. Poleg vsega pa je udaril še drugi val korone. In to čisto blizu ... Že takoj so mi povedali, da ne bi bilo dobro, da bi se še okužila, zato sem vedela, da bo treba upoštevati čisto vse ukrepe, da se koroni izognem. In tako mi je kar naenkrat pričelo ostajati časa, ki sem ga morala zapolniti z raznoraznimi dejavnostmi. Nekaj časa sem brala, pa gledala televizijo, pa pletla ... Ampak kaj, ko se človek vsega počasi naveliča. Da mi možgani ne bi čisto zaspali,

E

1 2 3 4 5

1 2 3

1 2 3 4 5

sem začela reševati križanke in tako so mi čisto po naključju prišle pod roke tudi številske križanke. Do sedaj sploh nisem vedela, da obstaja toliko različnih številčnih ugank. Saj sem pred tem že rešila kakšen sodoku, vseh ostalih številčnih ugank pa sem se izogibala. Ste mogoče že slišali za slitherlink, kenken, futoshiki, sudoku, kakuro, suguru, nurikabe, fillimino, gobelin ...?

Vse to so številske uganke, kjer je treba uporabiti kar nekaj logičnega mišljenja, če želiš, da jih usvojiš. Zato sem se odločila, da na tem mestu predstavim, kako se reši kakura.

V prazna polja je vodoravno in navpično treba vpisovati številke od 1 do 9, in sicer tako, da je njihova vsota enaka številki, ki je vpisana za začetku vrstice ali stolpca. Številke pri posameznih vsotah pa se ne smejo ponoviti, vrstni red pa ni določen. Tako na primer vsote 4 ne moremo zapisati kot 2 + 2, ampak le kot 1 + 3. Spodaj je primer enega lažjega kakura, za lažje reševanje pa naj navedem še nekaj vsot, ki so možne samo z eno kombinacijo števil:

$$3 = 1 + 2$$

$$10 = 1 + 2 + 3 + 4$$

$$16 = 7 + 9$$

$$29 = 5 + 7 + 8 + 9$$

$$4 = 1 + 3$$

$$11 = 1 + 2 + 3 + 5$$

$$17 = 8 + 9$$

$$30 = 6 + 7 + 8 + 9$$

$$6 = 1 + 2 + 3$$

$$15 = 1 + 2 + 3 + 4 + 5$$

$$23 = 6 + 8 + 9$$

$$34 = 4 + 6 + 7 + 8 + 9$$

$$7 = 1 + 2 + 4$$

$$16 = 1 + 2 + 3 + 4 + 6$$

$$24 = 7 + 8 + 9$$

$$35 = 5 + 6 + 7 + 8 + 9$$

Pa še nekaj namigov za lažje reševanje:

- Vodoravna vsota dveh števil je 3, navpična pa 11, zato je edina možna rešitev vodoravno 2 in 1, ker vsote števila 11 ne moremo vpisati kot 1 in 10. Navpično pa nam potem ne ostane drugega kot število 9.
- Navpično 16 in vodoravno 9 – pri vsoti 16 sta možni števili 7 in 9, ker imamo navpično 9, je edina možna rešitev število 7.
- Navpično 17 lahko uporabimo le števili 8 ali 9, ker pa imamo vodoravno vsoto 11, sestavljeno iz treh števil, prva številka ne more biti 9, ker bi potem morali vpisati še dvakrat ena, kar pa se ne sme.

		13	15		8	16	
	12			9			
17				10			
			14				
3			12				
	24				4	23	
		12					
	17	5					9
11				14			
12					15		

Rešitev:

		13	15		8	16	
	12	3	9	9	2	7	
17	9	2	6	10	1	9	
			14	9	5		
3	2	1	12				
	24	7	9	8			
		12	2	3	4	23	
	17	5			1	6	9
11	8	2	1	14	3	9	2
12	9	3			15	8	7

Rešitev rebusa: : OBRAZ VED KRILO

BILO JE NEKOČ ...

75-letnico smo praznovali drugače kot 35-letnico.

DOMEL

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinskih aparatov Železniki, d.o.o., Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija
tel.: +386 4 51 17 100, fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com
MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel, d.o.o.; naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 173, fax: 04 51 17 106, e-mail: ales.markelj@domel.com.

Odgovorni urednik: Aleš Markelj

Glavna urednica: Romana Lotrič

Člani odbora: Tadeja Bergant, Barbara Debeljak, Nataša Dolenc, Nina Drol, Anita Habjan, Ana Jelenc, Danica Jelenc, Janja Kozjek, Aleksander Volf, Roman Megušar, Andreja Thaler;

Foto: Barbara Debeljak, Anita Habjan, Igor Mohorič Bonča, Miša Hafner, Aleksander Volf, Egon Jelenc, arhiv Domel,

Grafično oblikovanje: Nina Drol s.p.

Lektorica: Majda Tolar

Tisk: Tiskarna GTO Košir; leto 2021, številka 2; letnik 41, Izvodov: 1850

Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

DOMEL

POLITIKA KAKOVOSTI

Domel je odločen z uporabo najboljših praks zagotavljati najvišje standarde pri razvoju, proizvodnji in kakovosti izdelkov ter podpora kupcem.

TO IZVAJAMO IN DOKAZUJEMO, TAKO DA:

nenehno izboljšujemo in posodabljammo sistem vodenja;

upoštevamo zahteve standardov ISO 9001, ISO 14001, IATF 16949 in ISO 13485;

upoštevamo zahteve kupcev, zakonodajo in zahteve ostalih zainteresiranih strani, na katere smo v Domelu pristali;

spremljamo kakovost procesov, izdelkov in storitev ter postavljamo merljive cilje, ki so usmerjeni k nenehnemu izboljševanju;

obvladujemo strateška in poslovna tveganja in s tem zagotavljamo stabilno rast in trajnostni razvoj družbe, dolgoročno finančno varnost ter rast dodane vrednosti;

pri razvoju izdelkov z uporabo analize tveganja zagotavljamo varnost in zanesljivost izdelkov, varnost uporabnika ter uporabnost izdelka;

zaposlene ozaveščamo s temeljnimi načeli, strategijo, politiko in cilji;

se stalno usposabljammo, razvijamo kompetence ter dvigamo zavest odgovornosti za kakovost.

Železniki, 1. marec 2021

Domel, d.o.o.
Direktor
mag. Matjaž Čemažar

